

Janković castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni kotari region
Kula Jankovića: spomenik kulture, pokretač održivog razvoja Ravnih kotare

**OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”**

(Aula Sveučilišta u Zagrebu, srijeda, 29. siječnja 2014., 11 sati)

This project is funded
By The European Union

University of
Zagreb

Jankovic Castle : historic site, generating sustainable
development of the Ravni Kotari region
(EUROPEAID/131266/C/ACT/MULTI)

A projected implemented
by University of Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

SADRŽAJ

PROGRAM RADA	3
POZDRAVNO SLOVO NA OKRUGLOM STOLU (prof. dr. sc. Melita Kovačević)	5
INTER- I TRANSKULTURNA ISTRAŽIVANJA NA FILOZOFSKOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU: PREMA NOVIM FORMAMA RADA (prof. dr. sc. Damir Boras)	6
POLITIKA PROSTORNOG I FUNKCIONALNOG RAZVOJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU: PRIMJER MEĐUNARODNOG SVEUČILIŠNOG CENTRA U KULI STOJANA JANKOVIĆA (U OSNIVANJU) (prof. dr. Bojan Baletić)	11
KULA JANKOVIĆA – KULTURNO DOBRO VELIKIH APLIKATIVNIH POTENCIJALA (dr. sc. Uroš Desnica)	12
O <i>DESNIČINIM SUSRETIMA</i> KAO AKADEMSKOM ISKUSTVU I IZDAVAČKOM PROJEKTU – JUČER, DANAS, SUTRA (prof. dr. sc. Damir Agičić)	16
KRIZA ISKUSTVA I KULTURA SEĆANJA – MESTO SEĆANJA KAO MESTO TRAGANJA ZA NOVIM OBLICIMA INTELEKTUALNOG LEGITIMITETA (doc. dr. sc. Vladimir Gvozden)	20
DRUŠTVENO ODGOVORNO UPRAVLJANJE BAŠTINOM (dr. sc. Darko Babić)	25
PROVEDENA I POTENCIJALNA ETNOLOŠKA I KULTURNOANTROPOLOŠKA ISTRAŽIVANJA U RAVNIM KOTARIMA I MOGUĆNOSTI NJIHOVE PRIMJENE (dr. sc. Marijeta Rajković Iveta)	32
<i>DESNIČINI SUSRETI</i> : DIJALOŠKA KULTURA IZMEĐU USMENE I PISANE KOMUNIKACIJE (Ivana Cvijović Javorina)	36
O BIBLIOTEKAMA DIJALOG S POVODOM I COLLOQUIA (Filip Šimetin Šegvić i Nikolina Šimetin Šegvić)	40
U KOJOJ MJERI IZDANJA CENTRA ODGOVARAJU ŠIRIM POTREBAMA? (Branimir Janković)	45
KRITIČKE REFLEKSIJE O PROGRAMSKOJ STRATEGIJI (prof. dr. sc. Drago Roksandić)	49

OKRUGLI STOL „DESNICA I SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

PROGRAM RADA OKRUGLOG STOLA

11.00 – 11.20

prof. dr. sc. **Melita KOVAČEVIĆ**, prorektorica Sveučilišta u Zagrebu
Pozdravno slovo na Okruglom stolu

prof. dr. sc. **Damir BORAS**, dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Inter- i transkulturalna istraživanja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu:
prema novim formama rada

11.20 – 11.50

prof. dr. sc. **Bojan BALETIĆ**, prorektor Sveučilišta u Zagrebu
Politika prostornog i funkcionalnog razvoja Sveučilišta u Zagrebu:
primjer Međunarodnog sveučilišnog centra u Kuli Stojana Jankovića (u osnivanju)

dr. sc. **Uroš DESNICA**, predsjednik Društva za obnovu i revitalizaciju
Kule Jankovića i Ravnih kotara – Mostovi
Kula Jankovića – kulturno dobro velikih aplikativnih potencijala

Diskusija

11.50 – 12.30

prof. dr. sc. **Damir AGIČIĆ**, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
O „Desničini susretima” kao akademskom iskustvu i
izdavačkom projektu – jučer, danas, sutra

doc. dr. sc. **Vladimir GVOZDEN**, Odsek za komparativnu književnost
Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu
Kriza iskustva i kultura sećanja – mesto sećanja kao mesto traganja za novim
oblicima intelektualnog legitimiteta

dr. sc. **Darko BABIĆ**, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Društveno odgovorno upravljanje baštinom

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNİČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

dr. sc. **Marijeta RAJKOVIĆ IVETA**, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Provedena i potencijalna etnološka i kulturnoantropološka istraživanja u
Ravnim kotarima i mogućnosti njihove primjene

Diskusija

12.30 – 13.10

Ivana CVIJOVIĆ JAVORINA, doktorandica, Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
„Desničini susreti”: dijaloška kultura između usmene i pisane komunikacije

Filip ŠIMETIN ŠEGVIĆ, doktorand, Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Dijalog s povodom ide dalje

Nikolina ŠIMETIN ŠEGVIĆ, doktorandica, Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Biblioteka Colloquia: o postignutome i daljnjim mogućnostima

Branimir JANKOVIĆ, asistent, Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
U kojoj mjeri izdanja Centra odgovaraju širim potrebama?

Diskusija

13.10 – 13.30

prof. dr. sc. **Drago ROKSANDIĆ**, Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Zaključna rasprava

Napomena: Uvodno izlaganje prof. dr. sc. Drage Roksandića „Uvod: kritičke refleksije o programskoj strategiji” dostupno je na web-siteu (<http://kula-jankovica.unizg.hr/hr/>) te u izdanju: Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina (ur.), *Desničini susreti i Kula Stojana Jankovića: iskustva i razvojne mogućnosti*, Colloquia 5, FF press, Zagreb 2014., str. 9–19) i neće se čitati.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Pozdravno slovo na Okruglom stolu

prof. dr. sc. MELITA KOVAČEVIĆ

Melita Kovačević rođena je 26. srpnja 1958. u Osijeku. Po završetku gimnazije upisuje jednopredmetni studij psihologije na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Na istome fakultetu upisuje studij fonetike kao dopunski studij. Studij psihologije završava 1983., a studij fonetike 1984. godine. Dobiva stipendiju američkog sveučilišta University of Eastern Washington te 1984. odlazi na poslijediplomski studij psihologije koji završava 1986. i stječe stupanj magistre znanosti u području kliničke psihologije. Tijekom studija nagrađena je kao najbolji međunarodni student. Godine 1996. doktorirala je na Medicinskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Melita Kovačević član je većeg broja znanstvenih i stručnih udruženja u zemlji i svijetu (Hrvatsko filološko društvo, Hrvatsko društvo za neuroznanost, Hrvatsko logopedsko društvo, Hrvatsko psihološko društvo, IASCL (International Association for the Study of Child Language), American Psychological Association, North American Association for Pre- and Perinatal Psychology, American Speech and Hearing

Association, EUCLIDS, europska istraživačka skupina za jezične poremećaje u djece). Godine 2005. primila je Posebno priznanje Rektora Sveučilišta u Zagrebu za suradnju na razvojnim projektima preustroja i unaprjeđenja kvalitete Sveučilišta te njegove promidžbe (uspostava Laboratorija, doktorskog studija i promicanje područja kognitivne neuroznanosti). Od 2006. obavlja dužnost prorektorice za znanost i tehnologiju, a u razdoblju od siječnja do lipnja 2010. obnašala je dužnost dekanice Ekonomskog fakulteta.

OKRUGLI STOL „DESNICINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

**Inter- i transkulturalna istraživanja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu:
prema novim formama rada**

prof. dr. sc. DAMIR BORAS

Damir Boras, od 1. X. 2009. dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, redoviti profesor u trajnom zvanju (od 13. XII. 2011) i znanstveni savjetnik (od 19. X. 2006) na fakultetskom Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti (OIKZ), informacijski stručnjak i leksikograf. Rođen u Zagrebu 25. X. 1951., maturirao na Klasičnoj gimnaziji (1970), diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu (1974) te doktorirao na Filozofskom fakultetu (1998). Radio kao računarski i informacijski stručnjak u sveučilišnom Referalnom centru (1975–84). Na Filozofskom fakultetu radi 1. II. 1984. radi kao asistent, viši asistent, docent, izv. prof. i red. prof. na OIKZ. Predstojnik i utemeljitelj Katedre za leksikografiju i enciklopedistiku (2004). Od 2007. voditelj znan. projekta Hrvatska rječnička baština i hrvatski europski identitet. Suradnik na više međunarodnih znanstvenih projekata. Član sveučilišnog Senata (2007). Član Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Sabora RH (2012). Bio i prodekan za znanost i međunarodnu suradnju FF-a (2004–2009). Radio i kao pomoćnik ravnatelja za znanost u Leksikografskom zavodu „M. Krleža” u Zagrebu (2000–2007) gdje je i gl. i odg. Urednik časopisa „Studia Lexicographica” (od 2007). Predavao predmete iz računalne obrade jezika, digitalizacije kulturne baštine te leksikografije i enciklopedistike na FF i drugdje na preddiplomskim, diplomskim i doktorskim studijima. U preko devedeset objavljenih znanstvenih i stručnih radova te znanstvenih knjiga i udžbenika u zemlji i inozemstvu bavi se problemima računalne obrade hrvatskoga jezika, organizacije i strukturiranja znanja te računalne leksikografije i enciklopedistike.

Zadovoljstvo mi je što kao dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu mogu, pozdravljajući Vas danas u ovoj prigodi, iznijeti nekoliko svojih razmišljanja o temi današnjeg Okruglog stola. Stalo mi je da ova rasprava bude što uspješnija, uz ostalo i zato što je riječ o inicijativama i iskustvu koji uvelike potječu s Filozofskog fakulteta i koji ga istovremeno i obvezuju kao jedno od konstitutivnih uporišta Sveučilišta u Zagrebu, ali i kao jednog od pokretača njegova daljnjeg razvoja.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu institucija je hrvatske kulture na kojoj je književno stvaralaštvo Vladana Desnice bilo postojano kritički propitivano i vrednovano na načine koji su doprinikli ustaljivanju njegova statusa modernog klasika hrvatske književnosti i kulture. Tome su dokaz brojni radovi u literaturi o Vladanu Desnici, uključivši i sinteze hrvatske književnosti koje su pisali članovi Filozofskoga fakulteta. I vodeći suvremeni

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

fakultetski kroatisti poput akademika Krešimira Nemeca ili serbisti poput Dušana Marinkovića posvetili su neke od svojih najvažnijih radova književnom djelu Vladana Desnice.

Kada se 1989. godine pojavila inicijativa za utemeljivanje *Desničinih susreta*, na Filozofskome fakultetu, vrata su joj bila otvorena te je ona u svojem interinstitucionalnom obliku, kao interdisciplinarni i transdisciplinarni „kolaborativni program”, bila i utemeljena u Zavodu za hrvatsku povijest, uz sudjelovanje više fakultetskih kroatista, slavista, etnologa i drugih. *Desnićini susreti* su 2005. godine obnovljeni isto tako i na Filozofskom fakultetu te danas možemo ustvrditi da su brojne pojedinačne inicijative – ostvarene u njihovom okviru – prerasle u jednu od jezgara novoga fakultetskog centra, Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije te u jednu od jezgara projekta Međunarodnog sveučilišnog centra u Desnićinoj Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom kod Zadra.

Stoga je Okrugli stol „*Desnićini susreti* i Kula Stojana Jankovića: iskustva i razvojne mogućnosti” i prilika da se kritički rekapitulira temeljna problematika dugogodišnjih doprinosa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu razvoju *Desničinih susreta* kao sada već prepoznatljivog hrvatskog i regionalnog programa znanstvenih rasprava na interkulturene teme, specifično na teme hrvatsko-srpskog interkulturalizma, te, u uvjetno užem smislu, na teme koje impliciraju čitanja literarnog opusa Vladana Desnice. To je i prilika da se kritički rekapitulira politika razvoja fakultetskih centara kao relativno novog oblika kreativnog unaprjeđivanja znanstvenog i edukacijskog rada na Filozofskom fakultetu i na Sveučilištu u Zagrebu odnosno u suradnji s njegovim partnerima u Hrvatskoj i izvan Hrvatske. Isto tako, imajući na umu potrebu za uspostavljanje funkcionalnih sveučilišnih centara u Hrvatskoj, *Desnićini susreti* su očito jedno praktično, kreativno iskustvo kako zamisao jednoga takvog Međunarodnog sveučilišnog centra profilirati da omogućuje uključivanje niza umreženih edukacijskih, znanstveno-istraživačkih i primijenjenih projekata. Posebno bih naglasio aspekt primjenljivosti jer je još uvijek vrlo mnogo nedoumica u vezi s kulturnom dimenzijom održivog razvoja, tj. dimenzijom koja je na različite načine bila u središtu pozornosti *Desničinih susreta* kada je riječ o njihovim djelatnostima u Kuli Stojana Jankovića.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Zajednički je nazivnik svih ovih funkcionalnih aspekata iskustva *Desničnih susreta* u praktičnoj pretpostavci da je Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu jezgra odnosno matično uporište inicijativa čija izvedba pretpostavlja sveučilišna i izvansveučilišna umrežavanja, a koje će biti utemeljene na potrebama njegova razvoja odnosno razvoja Republike Hrvatske, i nije suvišno, reći kao članice Europske unije. Važno je podsjetiti, s time u vezi, da se ovaj Okrugli stol realizira kao aktivnost sveučilišnog projekta s partnerima u Hrvatskoj i izvan Hrvatske, a koji financira Europska komisija. Projekt *Janković Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region* sastavni je dio programa *Preparatory actions for preserving and restoring cultural heritage in conflict areas in the Western Balkans for the year 2010*. Činjenica da je Europska komisija odobrila ovako zahtjevan projekt koji je fokusiran na Kulu Stojana Jankovića i u kojemu istaknutu ulogu imaju *Desnićini susreti* u tom je smislu dodatni poticaj za kritičku i razvojno usmjerenu raspravu.

Istakao bih jedan vid koji je bliži mojim profesionalnim interesima. Kula, kao materijalni artefakt, asocira na jezičnu baštinu i u svome oralnokulturnom značenju – konkretno: Stojan Janković u oralnokulturnoj tradiciji – ali i na jezičnu baštinu modernoga književnog stvaralaštva – konkretno: Vladan Desnica u suvremenoj književnojezičnoj tradiciji. Kako nije riječ o tradicijama koje se međusobno isključuju nego – nasuprot tome – o tradicijama koje postoje samo u svome međuodnosu, moguće je deducirati više važnih izvedbenih projekata o promjenama dugog trajanja u jezičnoj kulturi, što je također jedan važan aspekt održivosti u društvenom razvoju.

Kada je riječ o prvom spomenutom aspektu, u Republici Hrvatskoj nakon državnog osamostaljenja i naročito tragičnog i traumatičnog ratnog iskustva temeljni problemi hrvatsko-srpskog interkulturalizma mnogo su složeniji i zahtjevniji nego što su to bili prije 1990./1991. godine. Unutar Hrvatske konstitucionalno su definirani kao većinsko-manjinski odnosi. U mnogobrojnim svojim praktičnopolitičkim implikacijama ustavne su odredbe realnost hrvatskog društva. Kada je o kulturi riječ, stvari su mnogo složenije jer je nemoguće raspravljati o iskustvima moderne hrvatske kulture 19. i 20. stoljeća bez kreativnih doprinosa brojnih hrvatskih Srba. Primjenjivanjem manjinskih mjerila na njihove doprinose hrvatskoj

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

modernosti praktično bi se onemogućila rasprava o njoj samoj. Primjerice, može li se raspravljati i pod kojim uvjetima – eventualno – o Vladanu Desnici kao manjinskom piscu ili o Vojinu Bakiću kao manjinskom kiparu ili Peri Kvrgiću kao manjinskom glumcu itd. itd.? Ignoriranjem etnonacionalnog konteksta njihova stvaralaštva vjerojatno se isto tako mnogo toga ne bi moglo razumjeti u njihovu stvaralaštvu. Bitno je ipak da ono nije ključ za bilo što čime su oni kao stvaraoci zadužili hrvatsku kulturu. U tom smislu je hrvatsko-srpski interkulturalizam u Hrvatskoj istraživački i praktično vrlo zahtjevan. Načelna ustavna prava i njima primjerene društvene prakse ne bi smjeli biti pokriće za segregacionizam odnosno autoizolacionizam, a, s druge strane, morali bi podržavati socijalnu integraciju pa i koheziju koji su danas, u kriznim uvjetima, vrlo potrebni. Međutim, nije riječ samo o hrvatsko-srpskim odnosima u Hrvatskoj. Fakultetski interes za interkulture i transkulture studije, za probleme socijalne integracije i multikulture komunikacije u modernom hrvatskom društvu, koje – uz hrvatsku većinu – čine pripadnici brojnih manjinskih zajednica, očituje se u dugoj tradiciji kultiviranja odnosa hrvatske većine s uistinu brojnim manjinama u Hrvatskoj, uključujući sada i aktualno razvijanje romskih studija u Hrvatskoj.

Također, kao dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu podržavao sam i podržavam razvitak fakultetskog Centra za komparativnohistorijske i interkulture studije, koji je sada matični okvir i za *Desničine susrete*. Nedavno odobreni pravilnik Centra otvara široke mogućnosti njegova daljnjeg razvoja. Ovaj Centar je za Filozofski fakultet važan i zbog mnogo razloga koji nemaju nikakve izravne veze s *Desničnim susretima*. Njegova je šansa biti jedan od agensa koji će poticati i unaprjeđivati međuodsječke inicijative, posebno one s inovacijskim ambicijama u razvoju nastave, istraživanja i medijskog komuniciranja kumuliranih znanja i umijeća. Dakle, ne dovodeći u pitanje tradicijski oblikovanu strukturu Filozofskog fakulteta, ovaj Centar, usredotočen na komparativistički i interkultureno utemeljene nastavne i znanstvene projekte, može inicirati brojne druge djelatnosti, koje će biti doprinosi razvitku i Filozofskog fakulteta i Sveučilišta u Zagrebu u raznim obzorjima. Izdavačka djelatnost Centra, realizirana najvećim dijelom u suradnji s FF press-om, u samo nekoliko godina vidljivo je obogatila knjižnu produkciju na Filozofskom fakultetu s više inovativnih

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

naslova. Pri tome nas posebno veseli da je u tome udio najmlađe generacije znanstvenika – doktoranada, znanstvenih novaka i asistenata – vrlo uočljiv.

Naposljetku, *Desničini susreti* u svome daljnjem razvoju očito trebaju Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije. Može se reći i obrnuto. Međutim, važnije je da se njihovim dinamičkim međuodnosom otvaraju mogućnosti za uistinu brojne inicijative čija održiva, dugoročnije projicirana realizacija iziskuje, pored ostalog, Međunarodni sveučilišni centar fokusiran na kulturne studije i studije održivog razvoja. U tom je smislu projekt Međunarodnog sveučilišnog centra u Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom uistinu vrlo poticajan. Neposredna blizina Zadra, autocesta, zračne luke i relativna izoliranost arkadijskog krajolika, s, nažalost, još uvijek prepoznatljivim ožiljcima rata – čine Kulu s njezinim respektabilnim „kulturnim kapitalom” i, konačno, statusom spomenika kulture, atraktivnim mjestom za projekte koji će izravno biti u razvojnoj funkciji i na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i na Sveučilištu u Zagrebu.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

**Politika prostornog i funkcionalnog razvoja Sveučilišta u Zagrebu: primjer
Međunarodnog sveučilišnog centra u Kuli Stojana Jankovića (u osnivanju)**

prof. dr. BOJAN BALETIĆ

Bojan Baletić, d.i.a., je prorektor za prostorni razvoj i međuinstitucijsku suradnju Sveučilišta u Zagrebu i redovni profesor na Arhitektonskom fakultetu. Član je Hrvatske akademije tehničkih znanosti. Voditelj je radne skupine za planiranje kampusa u okviru ISCN (International Sustainable Campus Network). Obnašao je dužnost člana Odbora za međunarodnu suradnju Hrvatske komore arhitekata i njegov je predstavnik u Architectural Council of Europe (ACE) za pitanja edukacije. Imenovan je 2005. za voditelja stručnog povjerenstva za obnovu Francuskog paviljona i Sveučilišnog centra u Zagrebu. Urednik je edicije „Sveučilište i grad”. Bio je osnivač i predsjednik CAD sekcije UHA (1989.-96.) i međunarodnih znanstveno-stručnih skupova CAD Forum (1989.-1996.) i MediaScape (1993.-95.). Godine 1995. imenovan članom upravnog vijeća CARNet agencije. Godine 2003. izabran je za predsjednika Sveučilišnog vjeća za potporu regionalnom razvoju i lokalnoj zajednici. Godine 2005. nagrađen od Odbora za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Zagrebu za promicanje međunarodne suradnje u znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom i stručnom području. Bojan Baletić bio je voditelj većeg broja domaćih i međunarodnih projekata, objavio niz znanstvenih i stručnih radova. Autor je više arhitektonskih i urbanističkih projekata, te multimedijских projekata. Član je (ili bio) mnogih udruga (DAZ, UHA, Ecovast, ZUIK HGK, NGO Korablja, ECAADE, CROSS, DSE).

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Kula Jankovića – kulturno dobro velikih aplikativnih potencijala

dr. sc. UROŠ DESNICA

Uroš Desnica, dipl. ing., znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, proveo je radni vijek na Institutu R. Bošković u Zagrebu, baveći se pretežno poluvodičkim materijalima, nanotehnologijom te korištenjem Sunčeve energije. Glavni istraživač na brojnim hrvatskim i inozemnim znanstvenim projektima, autor preko 220 znanstvenih i stručnih radova, knjiga, patenata itd.. Dobitnik državne godišnje nagrade „R. Bošković”. I nadalje vrlo aktivan kao recenzent -EC expert-evaluator za EU od 2002. do 2014., također za HrZZ i MZOŠ, te slovenske, njemačke i austrijske znanstvene agencije. Suosnivač je Udruge „Društvo za obnovu i revitalizaciju kule Stojana Jankovića – mostovi”, (www.kulajankovica.hr) te od osnutka predsjednik Upravnog odbora. Vrlo aktivan i oko fizičke obnove i oko revitalizacijskih aktivnosti u Kuli, uključujući učešće u četiri EU projekta kao i predlagač i dobitnik jednog US i više domaćih projekata za obnovu Kule.

Kulturno dobro Kula Stojana Jankovića je sklop izrazito višeslojnih i raznovrsnih kvaliteta: kulturno-povijesnih („od Stojana Jankovića do Vladana Desnice”; višestoljetni arhivi), kulturno-umjetničkih (vrijedne i raznovrsne zbirke), arhitektonsko-ambijentalnih te parkovnih vrijednosti (spomenik parkovne arhitekture). Kombinacija tih raznorodnih vrijednosti čini kompleks atraktivnim za brojne i različite načine korištenja. To najbolje dokazuje činjenica da dosad dobivena sredstva za različite aktivnosti u Kuli i oko Kule već sada premašuju ukupnu dosadašnju investiciju u obnovu! Međunarodni sveučilišni centar u Kuli imat će izvanrednu komplementarnost i sinergiju s drugim, već dokaznim privlačnostima Kule. Po dovršenju obnove i stavljanja u funkciju svih objekata Kula Jankovića ima veliku šansu da postane značajni centar i izvorište edukativno-znanstvenih, kulturno-muzeoloških, razvojnih i turističkih projekata i aktivnosti.

Prezentacija je dostupna na poveznici:

<http://kula-jankovica.unizg.hr/hr/o-projektu/aktivnosti/okrugli-stol/>

OKRUGLI STOL „DESNICA I SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

**Kula Jankovića – kulturno dobro
velikih aplikativnih potencijala**

Dr.sc. Uroš Desnica, dipl.ing.

Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi

This project is funded
by the European Union

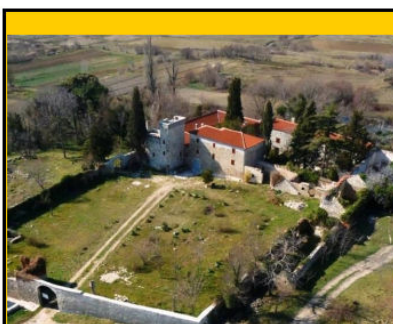
Okrugli stol 29. 01. 2014.
Rektorat Sveučilišta u Zagrebu

A project implemented
by University of Zagreb

Kulturno dobro izrazito višeslojnih i raznovrsnih kvaliteta

kulturno-povijesne

- burna povijest na tromeđi
- niz izuzetnih ličnosti
- višestoljetni arhivi

kulturno-umjetničke

- vrijedne i raznovrsne zbirke

arhitektonsko-ambijentalne

parkovne vrijednosti

„spomenik parkovne arhitekture”

**a) Smještaj blizu tromeđe Osmanskog i
Habsburškog carstva te Mletačke republike**
(toponimi Islam Grčki i Islam Latinski!)

Rezultat je bio turbulentna povijest s mnogo dodira različitosti, ali i sukoba, te posljedičnih rušenja i obnova, uspona i padova - ali i jedinstvenog interkulturalnog obogaćivanja

Ono što je do nas došlo u vidu arhitekture i parkovnih rješenja, artefakata i dokumenata, predstavlja odraz kulturnih utjecaja prvenstveno sa zapada ali i sa pravoslavnom istoka (grčki ikonopisci, Rusija), ali i autohtonih rješenja

b) Ličnosti : „Od Stojana Jankovića do Vladana Desnice”

Stojan Janković
– narodni junak iz 17. st.
Dobio od Venecije
posjed i Kulu Jankovića,
te titulu Cavaliere

„junački” Jankovići-Mitrovići:
Janko, Ilija, Zaviša(17 st)

Intelektualci, poduzetnici,
prosvjetitelji (18-20 st)

Grof Ilija Dede Janković, pisac,
publicist, političar, prosvjetitelj,
poduzetnik
Simo Matavulj (1852-1908) književnik,
učitelj u selu, tajnik grofa Jankovića
Vladimir Desnica (1850 - 1922),
političar i poduzetnik
Dr. Uroš Desnica (1874 - 1941), političar,
advokat, esejist
Dr. Boško Desnica (1886 - 1945),
povjesničar, advokat publicist

Vladan Desnica
(1905 - 1967)
Književnik, prevoditelj,
svestrani intelektualac

Upravo zahvaljujući kvalitetnim ljudima u svakoj generaciji
Kula se održala, i kao građevinski kompleks i kao
bogatstvo kulturnih, umjetničkih i povijesnih sadržaja, s
kontinuitetom od preko 3 stoljeća

c) Višestoljetni bogati arhivi (17 – 20 st.)

Arhiv Kule i Jankovića (obrađen, više tisuća stavki)
pojedinačni arhivi Ilije Dede Jankovića, Uroša Desnice; Boška Desnice;
književna i privatna ostavština Vladana Desnice.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

u Kuli je sakupljen niz vrijednih zbirki:

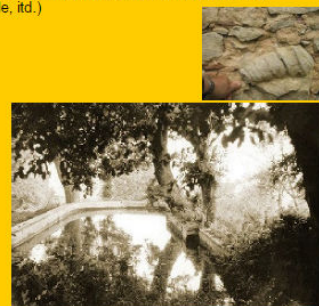
- zbirka ikona (40 ikona iz 16-18 st., dio italo-kretska škola, dio domaći majstori),
- zbirka sakralnih objekata
- biblioteka (oko 5.000 knjiga, razni jezici)
- zbirka starog oružja (popis preko 200 kom.)
- etnografska zbirka (vraćena u Kulu, izložena)
- galerija slika
- zbirka geografskih karata
- albumi starih fotografija
- arheološka zbirka,
- zbirka antičkog stakla
- zbirka umjetničkih predmeta,
- zbirka antiknog namještaja

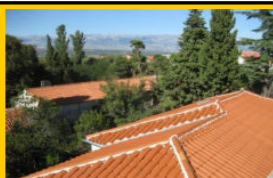
Park Kule Jankovića

zaštićen kao “*spomenik parkovne arhitekture*”

(prostire se na oko 4 ha, uključuje romaničku crkvicu, arboretum, skulpture na otvorenom, izvor i akumulaciju vode, itd.)

Nakon razaranja posljednjeg rata, obnovom od 2003 - 2013. g. većina građevina povijesne jezgre je osnovno sanirana, (krovovi, zidovi, infrastruktura, međukutne konstrukcije). Preostaje još veći dio unutrašnjeg uređenja, kojim će se relativno malim sredstvima jako povećati mogućnosti korištenja....

Kombinacija tih raznovrsnih vrijednosti i ljepota Kule čini kompleks atraktivnim za brojne i različite načine korištenja

O tome svjedoči broj, raznolikost i obim financijskog učinka dobivenih projekata i rezultirajućih revitalizacijskih aktivnosti.

Uočljiva je **raznovrsnost tema odobrenih projekata** (Kula kao pokretač razvoja regije, Kula kao paradigma pomirbe i socijalnog sklada, Kula kao turistički zanimljivo kulturno dobro, Kula kao mjesto događanja, manifestacija, skupova, edukacije mladih, mjesto kulturnih, razvojnih i turističkih sadržaja).

Vidljiva je i **raznolikost investitora**: Ministarstvo kulture RH, Ministarstvo turizma RH, Vlada RH, SNV, Obrazovne institucije (UNIZg i FFZg), EU fondovi (i to različite agencije), američka fondacija Tourism Cares, i drugi.

Očigledno je i **stalno širenje zainteresiranih partnerskih institucija**.

Kvantitativni pokazatelj uspješnosti korištenja raznovrsnih vrijednosti i ljepota Kule:

Dosad dobivena sredstva projekata za različite aktivnosti u/oko Kule (oko 780.000 €), već sada premašuju čitavu ukupnu dosadašnju investiciju u njenu obnovu (oko 4,4 miliona kn = 586.000 €)!

I to u uvjetima kad je znatan dio potencijala Kule tek djelomično iskoristiv:

- Većina unutrašnjih prostora povijesne jezgre je još neuređena, pa se ambijentalne vrijednosti objekata i parka više naslućuju nego što se stvarno vide,
- Arhivi i vrijedna kulturno-umjetnička građa još se nije vratila u Kulu (osim Etnografske zbirke), a ni digitalno još nije dostupna.
- A naročito - **MSC** još uvijek postoji samo „na papiru”!

Još jedno iskustvo iz uspješnih projekata (važno i za MSC):

Kula je smještena u kraju u kojem su posljedice nedavnog rata još jake i predstavljaju prepreku i socijalnoj stabilizaciji i ekonomskom oporavku i općem napretku regije.

Pokazalo se da za adresiranje tih aspekata Kula ima veliki potencijal za dobivanje EU projekata (3 EU projekta realizirana dosad; ukupno **460.000€**). To zapravo ne smije čuditi, Europa je tu vrlo senzibilizirana jer gotovo sve EU zemlje imaju svoja slično neuralgična područja.

Tako bi **MSC upravo radi smještaja u takvoj multikonfesionalnoj regiji i u kulturnom dobru zajedničke kulturne baštine** mogao u toj problematici biti uvjerljiv i uspješan u EU razmjerima, realizacijom „primjera dobre prakse”, za rješavanje problema koji je vitalno važan svima. Te potencijalno prerasti u **prepoznatljiv međunarodni centar** koji se kompetentno i, s iskustvima iz prve ruke” bavi tom problematikom.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

U Zaključku:

Dosadašnja iskustva s bogatstvom sadržaja i projekata čak i uz vrlo nepotpunu građevinsku dovršenost su izrazito pozitivna.

Dovršenje obnove povijesne jezgre i izgradnja MSC-a, te njihovo stavljanje u punu funkciju otvorit će nove i dodatne mogućnosti korištenja potencijala ovog kulturnog dobra.

MSC u Kuli i do kraja obnovljeni povijesni dio imat će izvanrednu šansu da postane atraktivni i međunarodno prepoznatljivi centar značajnih projekata i aktivnosti: edukativno-znanstvenih, kulturno-muzeoloških, razvojnih i turističkih.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

**O *Desničinih susretima* kao akademskom iskustvu i izdavačkom projektu – jučer,
danas, sutra**

prof. dr. sc. DAMIR AGIČIĆ

Damir Agićić (1963.), povjesničar, redoviti profesor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predstojnik Katedre za svjetsku povijest novog vijeka, glavni urednik časopisa *Historijski zbornik* i urednik web portala *historiografija.hr*. Proučava povijest Srednje Europe u moderno i suvremeno doba, napose hrvatsko-češke i hrvatsko-poljske odnose, te povijest hrvatske historiografije. Autor nekoliko knjiga, urednik nekoliko tematskih zbornika radova i brojnih knjiga hrvatskih historičara, kao i prijevoda svjetske historiografske literature.

O prvim sam *Desničinih susretima*, o znanstvenom skupu iz 1990. posvećenome časopisu *Nova Evropa*, napisao jedan opširan prikaz u *Časopisu za suvremenu povijest*. Inicijativu da se počnu održavati skupovi na kojima će se razgovarati o širokom spektru međukulturnih i interkulturnih pitanja pokrenuo je u zadnjim godinama postojanja Jugoslavije kolega Drago Roksandić. U to je doba još bio uvijek „samo” asistent Univerziteta u Beogradu, ali s jasnom vizijom da svojoj historiografskoj struci, kao općenito humanističkim znanostima i kulturi u cjelini, te međusobnom dijalogu i razumijevanju pripadnika dvaju najvećih naroda u Jugoslaviji, želi pružiti nešto novoga. Koliko se sjećam, nisam samo ja – tada na početku svoje znanstvene karijere – imao pozitivan dojam o važnosti Roksandićeve inicijative o potrebi stvaranja mjesta razgovora i razmjene mišljenja. Mašinerija zlosuća već se uvelike zahuktala, za sve je zapravo bilo prekasno, ali mi smo se još nadali i vjerovali da se nadolazeće zlo može izbjeći. Do rata je ipak došlo i sve su spona te mogućnosti suradnje i razgovora na neko vrijeme bile odgođene. Svoje sam prve kolegice i kolege iz Srbije polovicom devedesetih upoznavao na međunarodnim skupovima u inozemstvu, a potom tijekom nekoliko godina na hrvatsko-srpskim susretima povjesničara koje je financijski

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

pomagala jedna njemačka zaklada. Rezultat tih *Dijaloga povjesničara/istoričara* jest niz od desetak izdanja – zbornika radova sa skupova ili drugih publikacija, koje je priredio i uredio Igor Graovac.

A onda, kada su se u njemačkoj zakladi odlučili povući jer su ustvrdili da je na europskom jugoistoku situacija smirena te da je hrvatsko-srpski sukob završio, a oni su potrebni drugdje, primjerice u Izraelu i Palestini, na inicijativu Drage Roksandića u Zavodu za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu nastavili smo s *Desničinim susretima*. Tribina za međusobno upoznavanje i razmjenu ideja s kolegama iz regije, napose iz Srbije odakle na ove skupove dolazi najveći broj stranih sudionika, opet je uspostavljena. I još mnogo važnije – nije to postalo samo neko obično mjesto susreta i suradnje, nego mnogo više. Na već povelikom broju *Desničinih susreta* od 2005. do 2013, koji se održavaju svake godine u rujnu, dane su mnoge inicijative koje su kasnije urodile plodom u obliku istraživačkih projekata, članaka, knjiga i slično; vođene su iscrpne rasprave o nekim važnim aspektima intelektualne i kulturne historije, toliko nedostajuće u hrvatskoj historiografiji; ukidane su granice među stručnjacima iz različitih znanstvenih polja, koje su inače vrlo prisutne u nas, te se problematici često pristupalo iz interdisciplinarnog kuta, a jedna od odlika ovih skupova jest i snažna multikulturalnost.

Postoje još dvije stvari o kojima želim nešto kazati. S jedne strane, ovi su skupovi postali pravo malo rasadište mladih istraživača, a Roksandiću i njegovim suradnicima u vodstvu skupova nije bilo strano uvoditi inovacije u doktorskim studijima te organizirati zasebne kolegije povezane s konferencijama. Time su se studenti diplomskih studija i osobito doktorandi uvodili u znanstveno-istraživački rad te pripremali za sudjelovanje na svojim prvim znanstvenim konferencijama. To je u nas još uvijek relativno rijedak slučaj – mnogi sveučilišni nastavnici nadalje radije primjenjuju tradicionalan pristup nastavi, drže klasična predavanja i nisu skloni uključivanju studenata u znanstveni rad i istraživanja.

Druga je važna stvar izdavački aspekt *Desničinih susreta*, te nekoliko nizova knjiga koji su u posljednjih pet godina objavljeni u njihovu sklopu. Budući da će na ovome okruglom stolu biti nekoliko izlaganja u kojima će se izravno govoriti o pojedinim nizovima, odnosno izdavačkoj djelatnosti *Desničinih susreta*, kao osoba koja ima višegodišnje

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

uredničko i izdavačko iskustvo, napomenut ću samo da se ovdje radi o jednom golemom poslu, da su njegovi rezultati važni, i s aspekta doprinosa znanosti u užem smislu, i s aspekta šire društvene odnosno kulturne zajednice koja ima priliku upoznati se s dosezima najnovijih istraživanja povjesničara, povjesničara književnosti, povjesničara znanosti i drugih znanstvenika, ali i s aspekta učenja. U bibliotečnim su nizovima *Desničinih susreta* odnosno Centra za komparativnohistorijske i kulturne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu svoja autorska i urednička, često prva takva, iskustva stjecali mnogi doktorandi i studenti. Dakle, u pitanju je povezivanje nastave, istraživanja i prakse. A to su svakako dragocjena iskustva.

Budući da je vremenski okvir za prilog raspravi vrlo ograničen, ovdje ću spomenuti još samo jednu stvar – u pet zbornika radova s *Desničinih susreta*, od kojih je zadnji izašao u dva sveska, dakle u ukupno šest knjiga, na više od tisuću i šesto stranica objavljeno je 110 članaka. Autora je, naravno, bilo nešto manje jer se neki pojavljuju po dva ili više puta. Među autorima su ugledni znanstvenici i sveučilišni profesori, akademici, ali i mnogo mladih znanstvenika, doktoranada, pa čak i studenata ili netom svršenih povjesničara i drugih stručnjaka. U takvom je okruženju pravo zadovoljstvo raditi, a i štošta se može naučiti. Osim tih zbornika, u još nekoliko bibliotečnih nizova *Desničinih susreta* izašle su i druge knjige, odnosno brošure i druge publikacije. Ako sam dobro pobrojao, u pitanju je više od dvadeset različitih naslova. Na ovom će okruglom stolu biti riječi o tome, pa neću drugima oduzimati prostor i vrijeme. Samo želim naglasiti da je u pitanju golem urednički i izdavački pothvat. Nije nimalo lako na godišnjoj razini, uz sve ostale obveze sveučilišnog profesora, odnosno gimnazijskog profesora i doktoranda – a to su urednici ovih zbornika, Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina, organizirati, prikupljati, uređivati i korigirati te napokon i objavljivati knjige radova sa znanstvenih konferencija. Drago mi je što su značenje cijelog projekta razumjeli i podršku pružili čelni ljudi Filozofskog fakulteta i Sveučilišta u Zagrebu, dekan Damir Boras i rektor Aleksa Bjeliš, odnosno prorektorica Melita Kovačević. Ovo je jedinstven znanstveno-istraživački, nastavni, organizacijski i izdavački projekt humanističkih znanosti te sam mu kao takvome i ja pružao podršku, od vremena kad sam kao asistent pisao jedan od svojih ranih prikaza, preko ponovne uspostave *Desničinih susreta* do čega je došlo

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

tijekom moga pročelničkog upravljanja Zavodom za hrvatsku povijest odnosno Odsjekom za povijest, do sudjelovanja na ovome okruglom stolu. Vjerujem da će kolega Drago Roksandić sa svojim suradnicima i sa svojim doktorandima nadalje vrijedno raditi na pripremi i održavanju konferencija, a potom i na prikupljanju, uređivanju i objavljivanju radova u zbornicima *Desničini susreti*, kao i na pripremi i objavljivanju zasebnih knjiga u sklopu bibliotečnih nizova koji su započeti. Velik je to i važan prinos hrvatskoj historiografiji i humanističkim znanostima općenito, a velik je i važan doprinos također školovanju mladih ljudi, naših studenata i doktoranada.

Kriza iskustva i kultura sećanja – mesto sećanja kao mesto traganja za legitimnim oblicima intelektualnog autoriteta

doc. dr. sc. VLADIMIR GVOZDEN

Vladimir Gvozden radi kao docent na Odseku za komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu. Objavio je sledeće knjige: Jovan Dučić putopisac: ogled iz imagologije (2003), Činovi prisvajanja: od teorije ka pragmatiki teksta (2005), Književnost, kultura, utopija: ogledi (2011), Srpska putopisna kultura 1914-1940. (2011) i Nine Serbian Poets/Devet srpskih pesnika (antologija, 2012); uredio je Pregledni rečnik komparativne književnosti i kulture (2011, zajedno sa Bojanom Stojanović-Pantović i Miodragom Radovićem) i priredio (zajedno sa Alanom Bešićem) temat Polja posvećen Sebaldu (2011). Član je redakcije časopisa za književnost i kulturu Zlatna greda i Zbornika za književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu.

Georg Simmel u kratkom eseju „Die Ruine” (1911) podvlači da ruševina dovodi do ispunjenja prošlosti u sadašnjosti; mir koji doživljavamo u prisustvu ruševine potiče od razrešenja napetosti između različitih (heterogenih) događaja u vremenu: „prošlost sa njenim ishodištima i preobražajima okuplja se u jednom trenutku estetski opazljive sadašnjosti”.¹ Ali, kao što znamo, ruševine mogu da izazivaju i nemir, naročito kada i dalje u sebi sadrže nerazrešive napetosti ili sveže sećanje na njih. Projekat obnove jedne ruševine pod naslovom *Janković Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region* može se posmatrati – kroz prizmu Simmelove naznake kao uverljiv pokušaj – da se rasuta prošlost okupi ovde i sada, ali sa svešću, kako je naznačeno u pledoajeu D. Roksandića, o protivrečnostima i spornim učincima aktuelnih razvojnih strategija u svetu i u regionu.

Dvadeseti vek obeležen je, između ostalog, snaženjem procesa neprevodljivosti životnih činjenica u iskustvo koje bi podupirao intelektualni autoritet. Kultura sećanja bi, kao osoben oblik filtriranja povesnosti, trebalo da bude u tesnoj vezi sa iskustvom, a mesta sećanja mogu da igraju ne toliko ulogu inertnog spomenika koliko ulogu hronotopa koji bi

¹ Georg Simmel, „Die Ruine”, *Philosophische Kultur*, Alfred Kröner Verlag, Leipzig, 1919², str. 37.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

omogućio presecanje intelektualnih sila u cilju stvaranja krhke konstrukcije iskustva. *Desničini susreti* u jednoj važnoj ravni pokazuju ono ključno: da se i savremena intelektualna zajednica, poput drugih oblika zajednice, može odrediti samo preko nedostataka koji je karakterišu. A takvi nedostaci ne potražuju „ruševine” utehe radi, već služe kao izazov za jačanje kritičke kulture historiografskog mišljenja.

Potrebno je ovde pomenuti i neugodnu dijagnozu italijanskog filozofa Giorgia Agambena: „Pitanju iskustva može se danas pristupiti jedino uz priznanje da nam ono više nije dostupno”.² Uistinu postoji danas dubok problem sa iskustvom, povodom iskustva... Dijagnozu o siromaštvu iskustva najpre je još 1933. godine postavio Walter Benjamin, koji problem locira u katastrofu Prvog svetskog rata, što nas jasno upozorava na granične situacije koje pobuđuje velike krize i dovode do dubokih promena u društvenom tkivu. Činjenica je da je nekada iskustvo bilo izvoriste legitimnosti autoriteta; iza danas iščezlih poslovice, maksima i mudrih misli nalazilo se iskustvo koje je podupiralo takve iskaze.

Postoje li onda danas mesta iskustva, ili barem mesta koja čuvaju sećanje na iskustvo? Zovemo li ta mesta sveučilištima, univerzitetima? Postoje li mesta koja su u stanju da grade kulu, hram, kuću ili makar kolibu iskustva? Kojim su mestima danas u stanju da proizvode iskustvo ili da nas navedu da makar pokušamo da stvaramo, negujemo, čuvamo iskustvo? Kako doći do mesta koje bi omogućilo da mislimo krizu iskustva i da kroz susret sa svim teškoćama i dalje proizvodimo znanje a ne samo prazne forme?

Stiče se utisak da, zahvaljujući njenoj recentnoj obnovi i višegodišnjem radu *Desničinih susreta* (koji uključuje skupove, zbornike radova, tematske zbornike, monografske publikacije) Kula Jankovića u Islamu Grčkom postepeno dobija strukturu mesta koje postaje hronotop za obogaćivanje naših intelektualnih iskustava. O tome svedoče i uistinu bogat zbornik radova sa međunarodnog skupa *Intelektualci i rat 1939.–1947.*, koji su uredili Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina i koji je nedavno objavljen u Biblioteci Desničini susreti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

² Giorgio Agamben, *Infancy and History: The Destruction of Experience*, Verso, London – New York, 1993, str. 13.

OKRUGLI STOL „DESNičINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Ali pre nego što kažem nekoliko reči o zborniku, istakao bih najpre da je Kula Jankovića istinska figura prelaza, mesto prelaza, mesto ukrštaja geografija, konfesija, kultura, civilizacija, imperija, starog i novog, usmenog i pisanog. Takvo mesto uistinu dobro svedoči o „protivrečnosti i spornim učincima” kako u prošlosti tako i u sadašnjosti. Ukrštaj je, razume se, složena stvar i ne treba brzopleto poći u pravcu njegove lagodne teorije (toliko popularne u 19. stoleću). Jer treći prostori, poput Kule, često su rušeni, ali su takođe opomena udobnom životu u prvom i drugom svetu, i kao takvi pokazuju da te prostore suštinski tvori ono što oni sami doživljavaju kao spoljašnje. Stoga bi Kulu trebalo posmatrati na tragu reči jednog od njenih znamenitih žitelja, odnosno na tragu teksta Vladana Desnice „Doprineti vječnom cilju: očovječenju čovjeka” – na kojeg se u svom radu naslovljenom „Ratni dani Vladana Desnice” u pomenutom zborniku oslanja Drago Roksandić. Frank Furedi, u zaključku izazovne knjige *Politika straha: s onu stranu ljevice i desnice*, upravo danas, decenijama nakon Vladana Desnice, izriče istovetan sud – da je jedini mogući odgovor na savremenu fascinaciju zlom i dominantne politike straha (kriza, terorizam, kataklizme i sl.) humanizovanje humanizma.³

Zbornik radova *Intelektualci i rat 1939.–1947.* sadrži trideset i tri rada i nastao je kao plod skupova održanih u okviru *Desničinih susreta 2012.* i svedoči o visokom nivou istraživača i istraživačica koji su u njemu uzeli učešće. Pokazalo se da je tema veoma provokativna i fokusirana („uska”), pa su radovi međusobno usklađeni, uprkos različitim metodološkim i ideološkim pozicijama autora/autorki, mahom istoričara i proučavalaca književnosti iz Hrvatske, Srbije, Slovenije, Italije, Poljske i Češke. Prostor ne dozvoljava prikaz svih radova, ali se može uočiti preovlađujući trend da se odaberu pojedinci iz intelektualnog miljea, naročito akademskog i naučnog, i da se kroz priču o njihovoj sudbini zapravo progovori o određenim paradigmatima odnošenja intelektualaca i rata ili, bolje rečeno, o putanjama intelektualaca unutar društvenog polja u vanrednom stanju.

Stoga ću posebno istaći nekoliko radova koji dobro pokazuju izuzetan intelektualni domašaj ovog zbornika. Rad Olivera Milosavljević „Srpski intelektualci i rat (1933–1941)” pokušao je da stvori tipologiju odnosa intelektualaca prema ratu podelivši ih u četiri skupine:

³ Frank Furedi, *Politika straha: humanizovanje humanizma: s onu stranu ljevice i desnice*, prev. Tonči Valentić, Antibarbarus, Zagreb, 2008, str. 207 i dalje.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

komunistička levica, liberalne demokrate, konzervativci, profašistička desnica. Kroz ovu tipologiju autorka ukazuje na genezu stavova koje su intelektualci baštinili i po izbijanju samoga rata, a koji su bili svakako pojačani strahom i neizvesnošću ratnog vihora. Sličnog tona je i tekst Aleksandra Stojanovića „Naučnik i politika: akademik Miloš Trivunac (1876–1944) između nacionalizma, nacizma i komunizma” u kojem se, uprkos polazištima i zaključcima, pokazuje koliko je Trivunčevo delovanje, premda se ne može bez ostatka svesti ni na jednu dominantnu ideologiju u datom periodu, sporno jer utemeljeno na praznom i otuđenom intelektualnom elitizmu (koji je, uzgred, nastao unutar jednog izrazito egalitarnog društva koje je u važnom istorijskom trenutku s kraja 19. i početka 20. veka odlučilo da iz sopstvenih redova stvori obrazovnu elitu). Na ovaj rad može se nadovezati i ogled Daniele Čančar, „Gottfried Benn između nacionalsocijalizma i unutarnje emigracije” koji govori o teškom skidanju balasta pesnikovog opredeljenja da pristane uz nacistički režim početkom tridesetih godina; on se vrlo brzo distancirao od režima i opredelio za mukotrpnu „unutrašnju emigraciju”, odnosno ostanak u Nemačkoj – stoga se našao na listama nepoželjnih pisaca najpre kod nacista, a potom i kod novog posleratnog poretka, a ponovno počinje da objavljuje 1949, nakon jedanaest godina stvaralačkog ćutanja.

Poznatim literarnim figurama i njihovim suprotstavljenim polemičkim stavovima se bavi Zvonko Kovač u radu „Pisci i rat – Crnjanski i Krleža kao antipodi”, dok se rad Gorana Miloradovića „Od anarhizma do šovinizma: Drugi svetski rat i pripadnici avangardnog umetničkog kruga oko časopisa *Zenit* – Ljubomir Micić i Marijan Mikac” bavi „zaboravljenom istorijom”, odnosno sudbinom dvojice vodećih zenitista u razdoblju nakon zlatnog doba avangarde i časopisa koji su uređivali – uznemirujuće je da su oni okončali na pozicijama sasvim suprotnim od onih po kojima su ostali, dakako kao avangardisti, poznati u srpskoj i hrvatskoj kulturnoj javnosti. Posebno je zanimljiv rad Ivane Cvijović Javorina „*Student im Volk*: ‘Tko nije sa nama, taj je protiv nas’” koji se bavi časopisom koji je od 1938. do 1941. izdavao Willi Badl, vođa nemačkih studenata u Jugoslaviji. Autorka rekonstruiše ideologiju časopisa, tj. smernice kako nemačka omladina može doprineti ostvarenju zamišljenog ideala nemačke narodne (homogene) zajednice. Posebno važna reč u časopisu je bila reč žrtva (*Opfer*) u značenju sakrificijelna žrtva, koja uključuje i politiku

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

golog života, odnosno njegovog davanja sa idejom da će taj dar zajednica poštovati. To je, naravno, bila sasvim anahrona ideologija dužnosti (*Pflicht*) koja se prenosi i na razumevanje pojma „intelektualac” u okvirima diskursa o zajednice u razdoblju uoči Drugog svetskog rata. Zbornik prikladno zaokružuje rad Draga Roksandića „Ratni dani Vladana Desnice” koji govori o piščevim pogledima u društvu koje se krajem tridesetih sve više fašiziralo i o njegovoj doslednosti u nalaženju prelaznog puta, koji će, kako se pokazuje, biti plodan za nastanak njegovih velikih dela u posleratnom razdoblju.

Možda u ovoj prilici to može zazvučati čudno, ali potrebno je reći da se istorija oduvek više bavila budućnošću nego prošlošću. Čini se da naponi *Desničinih susreta* implicitno govore o tome da je potrebno vratiti se tako shvaćenoj istoriji, što je težak, ali tim plemenitiji zadatak u doba kraja utopije, kada manipulacija selektivnim sećanjem ne polaže više velike nade u budućnost. Današnje intelektualno čitanje povesti unazad svedoči o dezorijentaciji društava. Ako se složimo da je istorijsko mišljenje oblik svesti usmeren prema promeni uslova života ljudi, *Desničini susreti* i Kula Jankovića kao njihov simbol za mene lično su znak – i to ohrabrujući znak – za nešto što nam hronično nedostaje a to je sposobnost preuzimanja odgovornosti za institucije koje nisu puke forme, već mesta diskusije koja podržavaju i grade naš intelektualni autoritet.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Društveno odgovorno upravljanje baštinom

dr. sc. DARKO BABIĆ

Darko Babić znanstveni je suradnik, viši asistent na Katedri za muzeologiju Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Nacionalni je voditelj na 2 EU financirana razvojno-istraživačka projekta u području upravljanja i interpretacije baštine, te suradnik na ovdje relevantnom EU projektu. Član je upravljačkog tijela Izvršnog odbora Međunarodnog komiteta za obrazovanje muzejskih djelatnika (ICTOP) Međunarodnog savjeta za muzeje (ICOM, pri UNESCO-u Pariz), nadzornog odbora Europske asocijacije za interpretaciju baštine, muzejski savjetnik Europskog Muzejskog Foruma, te član izvršnog odbora hrvatskog nacionalnog komiteta Međunarodnog savjeta za muzeje (HNK ICOM). Povremeni je autor muzeoloških koncepcija, te redoviti recenzent i savjetnik baštinskih projekata.

Upravljanje baštinom je primijenjena multidisciplinarna grana koja, ukoliko se ispravno razumije, nadilazi relacije svedene isključivo na direktnu ekonomsku isplativost (tj. isključivo financijsku profitabilnost). Suvremeno shvaćanje iste podrazumijeva uvažavanje svih društveno relevantnih faktora u određenom zadanom kontekstu te posljedično osiguravanje izravno opipljive koristi kojom kvalitetno upravljanje baštinom doprinosi razvoju društva u cjelini. Moderni studiji baštine svojim kritičkim pristupom ukazuju na kompleksnost pojma baštine čime istovremeno redefiniraju ustaljene ideje upravljanja baštinom, proces koji je izvorno započeo s eko-muzejima. Autor je izložio ideje upravljanja i studija baštine te kroz sasvim konkretne primjere (eko-muzeji / Heathland centar na otoku Lygra, Norveška / dvorac Alden Biesen, Belgija) demonstrirao dobre primjere društveno odgovornog načina upravljanja baštinom

Prezentacija je dostupna na poveznici:

<http://kula-jankovica.unizg.hr/hr/o-projektu/aktivnosti/okrugli-stol/>

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

"Desničini susreti" i Kula Stojana Jankovića: iskustva i razvojne mogućnosti

Društveno odgovorno upravljanje baštinom

dr. sc. Darko Babić
znanstveni suradnik / viši asistent
Katedra za muzeologiju Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Studiji baštine - kritički pristup

- "...zvana baština ustvari ne postoji" (Smith 2006: 11)
- "naslijeđene stvari ne postaju baština same po sebi sve dok nisu prepoznate kao takve. Identifikacija je sve." (Howard 2003: 6)
- "baština može biti predočena kroz dvojnost - kao kulturni kapital i kao ekonomski resurs" drugim riječima baština je ustvari "roba, dapače ona koja se istovremeno prodaje unutar mnogih segmentiranih mjesta prodaje" (Graham, Ashworth & Tunbridge 2000: 22)

Baština je proces, ishod i iskustvo
(koje se može konzumirati na različite načine)

PROPITIVANJE I POTVRĐIVANJE

eko-muzeološka teorija
svedena na 1 minutu

muzej	eko-muzej
ZBIRKA	BAŠTINA
ZGRADA	TERITORIJ
POSJETITELJI	ZAJEDNICA

(prema René Rivard, 1984)

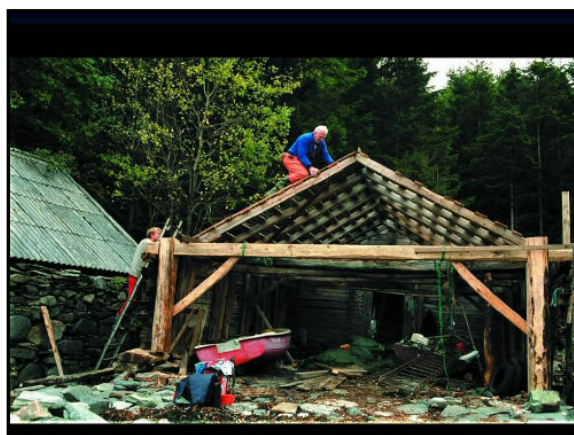

- teritorij = mjesto/a - ne nužno omeđeno konvencionalnim granicama
- fragmentna organizacija = centar + antene = *in-situ* zaštita i interpretacija
- važnost nematerijalne baštine
- osnaživanje lokalne zajednice
- holistički pristup
- lokal identitet & 'sense of place'
- održivost (razvoj, ekonomska, društvena)

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNİČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

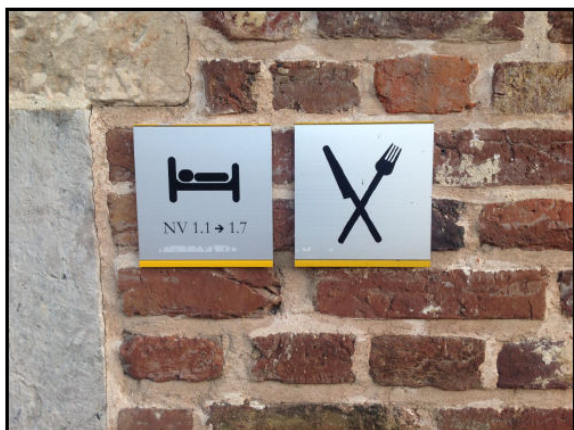
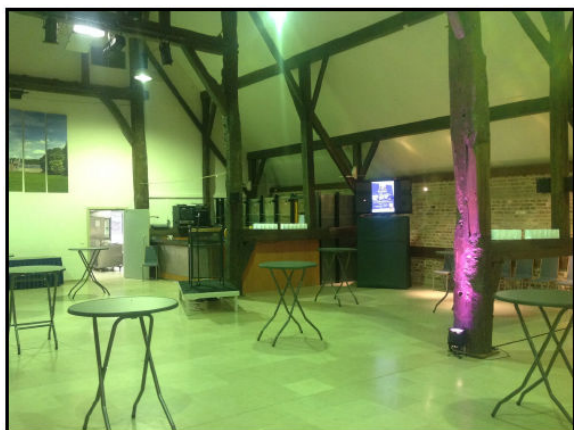
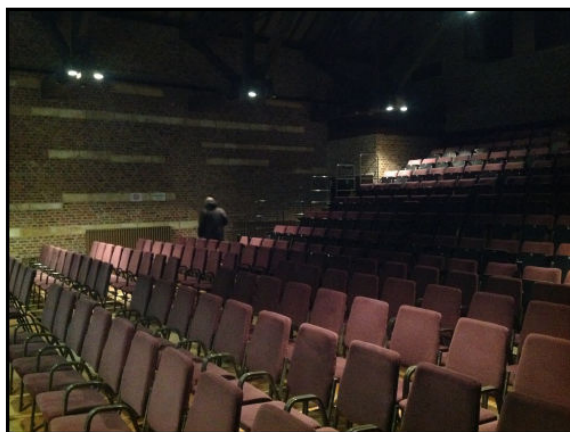
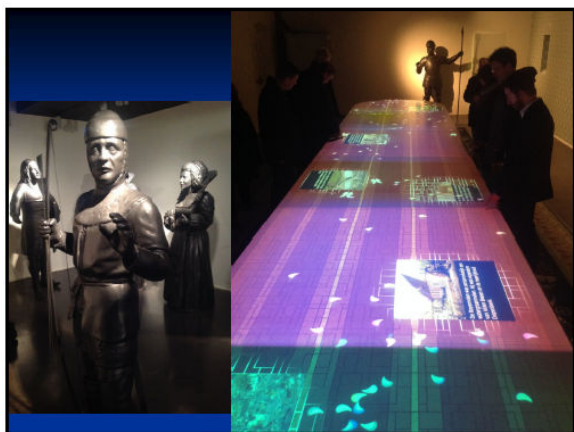
University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

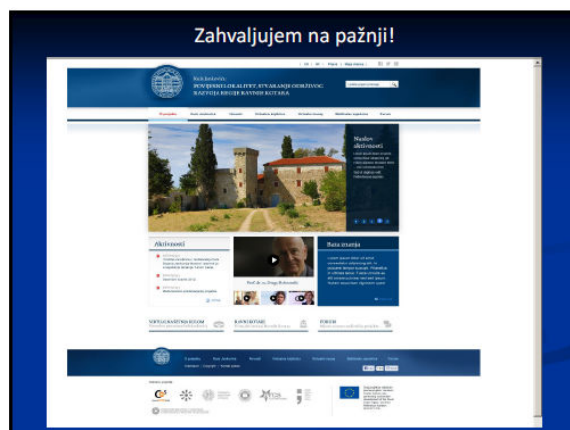
OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Upravljanje baštinom je primijenjena multidisciplinarna grana koja, ukoliko se ispravno razumije, nadilazi relacije svedene isključivo na zaštitu ili izravnu ekonomsku isplativost baštine

Suvremeno shvaćanje iste podrazumijeva **uvažavanje svih društveno relevantnih faktora u određenom zadanom kontekstu**, te posljedično osiguravanje opipljive koristi kojom kvalitetno upravljanje baštinom doprinosi **razvoju prvenstveno lokalne zajednice, ali i društva u cjelini**.

Moderni studiji baštine svojim kritičkim pristupom ukazuju na **kompleksnost pojma baštine** čime istovremeno redefiniraju ustaljene ideje upravljanja baštinom - proces koji je izvorno započeo s eko-muzejima.

**UPRAVLJANJE BAŠTINOM znači
DRUŠTVENO ODGOVORNO UPRAVLJANJE ZNANJEM**

OKRUGLI STOL „DESNİČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Provedena i potencijalna etnološka i kulturnoantropološka istraživanja u Ravnim kotarima i mogućnosti njihove primjene

dr. sc. MARIJETA RAJKOVIĆ IVETA

Marijeta Rajković Iveta rođena je 1976. godine u Sisku. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2003. g. diplomirala je etnologiju i povijest, a 2010. g. doktorirala. Od 2004. g. zaposlena je kao znanstvena novakinja na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju na istom Fakultetu. U veljači 2012. g. izabrana je za znanstvenu suradnicu. Kao istraživač angažirana je na dva domaća i četiri međunarodna znanstvena projekta. Suurednica je pet monografija i zbornika radova, objavila je preko 30 znanstvenih i stručnih radova, te izlagala na petnaestak znanstvenih skupova. Dobitnica je dviju nagrada za znanstveni i nastavni rad. Mentorirala je tri grupe studenata na osnovu kojih su tijekom triju akademskih godina dobili godišnje nagrade FF-a i dva puta nagrade HED-a. Znanstveni interes su joj: migracije, manjinske kulture, korištenje tradicijske kulture u turizmu.

Godine 2005. prof. Roksandić je zamolio prof. Milanu Černelić da se sa svojim suradnicama s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, među kojima sam bila i ja, priključi interdisciplinarnom znanstvenom istraživanju područja Ravnih kotara. Jedan od naših doprinosa realizaciji navedenoga projekta trebao je biti istražiti tradicijsku i suvremenu kulturu u etnokonfesionalno miješanom području sela Islama Latinskog i Grčkog, sa svrhom vrednovanja kulturnoga naslijeđa ovoga područja. Budući da je „sudbina” Kule Jankovića uvijek bila nerazlučiva od svoga užeg i šireg okoliša, interdisciplinarnim i komparativnim studijama željeli smo doprinijeti obnavljanju međuljudskog povjerenja na ovim razmeđama, uvelike traumatiziranu ratnim pustošenjima. Naš prvi korak u tim nastojanjima bio je organizacija etnografskog terenskog istraživanja, po mnogočemu specifičnog obzirom na poratne okolnosti. U hrvatskoj etnologiji tijekom i nakon Domovinskog rata nastali su brojni članci i knjige iz područja ratne etnologije, međutim u okviru tih projekata istraživalo se isključivo ratno iskustvo i/ili tradicijska baština stanovništva hrvatske narodnosti. Naše istraživanje bilo je prvo poratno etnološko istraživanje u mješovitoj etnokonfesionalnoj

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

sredini. Realizacija takvog pothvata u takvim okolnostima nije bila jednostavna. Osim same pripreme terena, i na konkretnom empirijskom istraživanju susreli smo se s mnogim izazovima poput zatvorenosti zajednice te mnogim istraživačkim i etičkim dilemama.

No, istraživanje je provedeno i to u vidu terenske nastave u okviru dodiplomskog studija etnologije i kulturne antropologije. U njemu je sudjelovalo šestero studenata četvrte godine. Istraživanja su provedena u dva navrata 2005. godine i 2006. godine u trajanju od po sedam dana na području sela: Islam Latinski (zaselci: Grgurice, Rupalj), Islam Grčki (zaseok Kožul), Kašić, Smilčić i Podgradina. Koristili smo metode intervjua, razgovarali smo sa 64 ljudi, snimili oko 250 sati razgovora, fotografirali i skenirali 320 fotografija i dokumenata. Rezultat istraživanja je zbornik radova *Zapisi iz gornjih Ravni kotara, etnološki, povijesni i muzeološki prilozi o Islamu Latinskom, Islamu Grčkom, Kašiću i Podgradini*.

U Zborniku su navođeni autentični iskazi ljudi različitih dobi te oba roda iz navedenih sela. Autori pojedinih priloga nastojali su predočiti življeno iskustvo lokalnog stanovništva i kontekstualizirati pojave iz perspektive naših sugovornika. Svaki je student prema vlastitoj želji odabrao jednu od ponuđenih tema i uz mentorstvo voditeljica terenske nastave, ujedno i urednica zbornika, prof. Černelić i mene, istraživao svoju temu. Istraživali smo: ruralno graditeljstvo i kulturu stanovanja, opskrbu vodom, navodnjavanje i zemljoradnju, maslinarstvo, lov, vodenice za mljevenje žita, godišnje običaje, prehranu i narodnu medicinu. Na drugom istraživanju studentima etnologije pridružilo se dvoje studenata dodiplomskog studija povijesti. Oni su istraživali toponimiju i patronimiju ovoga kraja kombinirajući metodu usmene povijesti s katastarskim podacima iz 17. stoljeća.

Projekt je bio tako osmišljen da se provođenjem terenskih istraživanja nastojalo poticati mlade istraživače, studente, uglavnom dvopredmetnih studija, za timski rad i na interdisciplinarnu suradnju. Studenti su na konkretnom istraživačkom zadatku uspješno prošli sve faze istraživačkog rada. Rad na Zborniku uvelike je premašio studentske obveze, a radni entuzijizam ove grupe studenata, ujedno i autora priloga, doveo je do iznimnih rezultata na temelju kojih su oni nagrađeni studentskom nagradom *Franjo Marković* Filozofskoga fakulteta u Zagrebu za 2006./07. akademsku godinu.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Zbornik je rezultat teorijski i metodološki osmišljenog i opsežnog studijskog i terenskog istraživanja o kulturi i povijesti u spomenutim selima. Budući da je do tada istraživano područje kulturološki i povijesno bilo vrlo slabo istraživano, Zbornik je istovremeno i vrijedan doprinos obogaćivanju znanstvenih etnoloških i povijesnih spoznaja. Tradicijska kultura i povijest logično su i argumentirano povezani sa suvremenosti, te on na spretn i suvremenom čitatelju prihvatljiv način povezuje znanstvene spoznaje s pragmatičnim ciljevima današnje svakodnevice. Naime, na temelju spoznaja o vlastitoj prošlosti i tradicijskom naslijeđu, nudi mogućnost revitalizacije ovoga područja osnivanjem (eko)zavičajnoga muzeja, uklapanjem u ponudu sve popularnijega i traženijega ruralnog i kulturnoga turizma. Zbornik je namijenjen znanstvenoj, ali i široj društvenoj javnosti te lokalnom stanovništvu. Jedan od njegovih ciljeva je i popularizacija znanstvenih spoznaja o Ravnim kotarima i njihova primjenjivost u gospodarske svrhe. U svakom slučaju, istraživanja su usmjerena k teorijskom i praktičnom propitivanju međuodnosa kulture i održivog razvoja.

Već sam naš terenski rad, odnosno komunikacija s članovima lokalne zajednice pokazao se iznimno produktivnim u osvješćivanju kulturnopovijesnih vrijednosti i potencijala ovoga kraja. Našim propitivanjima i fotografiranjima materijalne kulture lokalno stanovništvo uočilo je važnost tih predmeta i postalo svjesno da ih treba sačuvati. Rezultati pokazuju da svojom bogatom povijesnom i kulturnom baštinom ovo područje može privući posjetitelje, turiste, znanstvenike i studente te ostvariti bolju gospodarsku svakodnevicu.

Saznanja prikazana u radovima mogu se koristiti za revitalizaciju područja i to na više načina: obogaćivanjem kulturno-turističke ponude, kroz turizam baštine i kreativni turizam (primjerice kroz maslinarstvo, narodnu medicinu); interdisciplinarnim radionicama na kojima bi se izlagalo rezultate istraživanja i davalo smjernice za revitalizaciju pojedinih grana tradicijske baštine, kao primjerice: tradicijskoga graditeljstva i kulture stanovanja, sa svrhom obnove i revitalizacija ruralnih cjelina; tradicijskoga iskorištavanja energije i prirodnih resursa i u svakodnevnom životu (povezivanje s alternativnim izvorima energije), kroz istraživanje tradicijskog gospodarstva; saznanja kako živi lokalno stanovništvo (kroz mogućnosti boravka na seoskom domaćinstvu ili gospodarstvu) kroz tradicijsku prehranu itd. Nadalje, saznanja se mogu koristiti i u radionicama u kojima bi se nastojalo senzibilizirati lokalnu zajednicu za

OKRUGLI STOL „DESNičINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

baštinu, za osmišljavanje izvornih ekoproizvoda i suvenira. Provedena etnološka istraživanja, odnosno konkretni segmenti tradicijske kulture istraživanih sela postavljeni u konceptualno širi kontekst, mogu formirati korpus održivih aktivnosti i akcija kao konstruktivni prilog muzeološkoj teoriji i praksi za osnivanje ekomuzeja s epicentrom u Kuli Jankovića, o čemu smo kolega Darko Babić i ja napisali koautorski rad, „Prilog za razvoj ekomuzeja u Ravnim kotarima”, objavljen 2009. u časopisu *Studia ethnologica Croatica* 21.

Istaknula bih da su se obitelji Janković i Desnice u prošlosti i sami bavili tradicijskom kulturom, ne samo kao sudionici, često kroz komunikaciju i dijalog s lokalnim stanovništvom (primjerice, na prostoru između Kule i obiteljske crkve nalazi se *gumno* na kojem je i lokalno stanovništvo *vršilo* žito, u Kuli su se cijedile masline odnosno proizvodilo maslinovo ulje i sl.), stanovnici Kule bili su i „tumači” tradicijske kulture u širokom rasponu od konstrukcije etnografskih zbirki, skupljanja pučkih umotvorina itd., i ljudi koji su ih literarno transponirali, ponajviše Vladan Desnica.

Osim navedenih istraživanih tema, započeta su i druga etnološka istraživanja. Primjerice etnologinja dr. sc. Tihana Rubić u suradnji s povjesničarima, kolegicom Ivanom Cvijović Javorina, kolegom Goranom Šobota i profesorom Dragom Roksandićem, istraživala je život u Kuli: predajne (narativne) elemente obiteljskih identifikacija, sjećanja i iskustava. Prostor Ravnih kotara neiscrpan je za istraživanje kulture pamćenja i društvenog sjećanja. Zbog svoje zanimljive prošlosti mnoge teme iz tradicijske i suvremene kulture mogle bi se istraživati i kroz prizmu pograničnih kultura. Teme daljnjih istraživanja mogu biti i druge teme iz tradicijskog gospodarstva, životni običaji, razne manifestacije i festivalizacije, tradicijsko rukotvorstvo, stari obrti i zanati, sajmovi, ali i teme iz socijalne antropologije, migracijskih i manjinskih studija i sl.

Kako u istraživanim selima, tako i u čitavim Ravnim kotarima i Bukovici, te području grada Splita gdje je također živio Vladan Desnica, svaka tema može se promatrati u mnogo širem, primjerice jadranskom ili mediteranskom kontekstu. U svakom slučaju još mnogo godina mogu se provoditi etnološka istraživanja, a ona između ostaloga, mogu doprinjeti promišljanju razvojnih mogućnosti *Desničinih susreta*.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Desničini susreti: dijaloška kultura između usmene i pisane komunikacije

IVANA CVIJOVIĆ JAVORINA

Ivana Cvijović Javorina (Zagreb, 1985.), profesorica povijesti i njemačkog jezika i književnosti, zaposlena u III. gimnaziji u Zagrebu, studentica je Poslijediplomskoga doktorskog studija moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U radu Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije sudjeluje od 2009. godine kao urednica izdanja. 2010. sudjelovala je u projektu Centra „Kultura svakodnevice u Kuli Stojana Jankovića u Ravnim kotarima: između sjećanja i očekivanja”. Zajedno s Dragom Roksandićem dosad je uredila pet zbornika radova *Desničini susreti* te publikacije *Vladan Desnica i Desničini susreti: pogled unatrag, pogled unaprijed* i *Desničini susreti i kula Stojana Jankovića: iskustva i razvojne mogućnosti*. Objavila je nekoliko radova u časopisima i zbornicima radova. Njezina su područja interesa oralna historija, generacijska povijest, kultura sjećanja te procesi suočavanja s prošlošću.

Prije nešto više od tri godine objavljena su prva tri sveska Biblioteke Desničini susreti, biblioteke Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije – sada već prepoznatljive po zbornicima radova s istoimenih znanstvenih skupova. U Biblioteci su objavljene i tri druge vrijedne publikacije. Cilj ovog izlaganja nije predstaviti svako izdanje pojedinačno. Opširniji sažetci svih izdanja Centra dostupni su u nedavno objavljenom katalogu u publikaciji *Colloquia 5*. Cilj je postavljen – oprostite na uredničkoj neskromnosti – mnogo ambicioznije: pokušat ću prikazati koliko su sva izdanja Biblioteke Desničini susreti međusobno povezana, čak i onda kada se radi o temama koje na prvi pogled nemaju previše dodirnih točaka.

Da bi se shvatila vrijednost zbornika radova s *Desničinih susreta* – kojih je dosad objavljeno pet i urednici kojih smo profesor Drago Roksandić i ja (a zbornika radova iz 2009. godine i kolegica Magdalena Najbar-Agičić) – neophodno je uzeti u obzir i programske knjižice *Desničinih susreta*. One se objavljuju kao posebna serija, od 2009. godine. Između programske knjižice i zbornika kao „krune” jednogodišnjeg ciklusa dug je put, a u njemu se odražava i cjelogodišnji život *Desničinih susreta*. Iako se dijaloška kultura *Desničinih susreta* manifestira kroz raspravu, ova dva izdanja su često i „katalizator” rasprava, a ne samo njihov

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

finalni proizvod. Ona ujedno i svjedoče o početnoj i završnoj fazi godišnjeg ritma *Desničinih susreta*.

Unatoč tome što su opsegom bile mnogo skromnije od ostalih izdanja Centra, već su i prve programske knjižice *Desničinih susreta* imale vrlo veliku radnu težinu. Prvo, u njima se objavljuje pozivno pismo, koje je pak rezultat rasprava i usuglašavanja članova Pripremnog odbora. Svrha programskih knjižica je upozati javnost s detaljnim programom rada *Desničinih susreta* pa se u njima uz pozivno pismo objavljuju i sažetci priopćenja te biobibliografski podatci o sudionicima. Međutim, njihova druga važna zadaća je i ta da nastoje potaknuti sudionike skupa, a i zainteresirane promatrače, napose doktorande, da što je moguće jasnije artikuliraju odnos prema temama, a potom i moguće istraživačke hipoteze. Time se već i prije samog skupa pokušava osigurati što je moguće viša razina dijaloške kulture. Programske knjižice su uvijek jednim svojim dijelom posvećene i Vladanu Desnici, nastojeći u njegovu opusu identificirati antologijske fragmente koji su poticajni za temu *Desničinih susreta*. 2013. godine uvršteni su i kraći prilozi drugih autora na dogovorenu temu, koji također dali impulse za raspravu.

Druga faza cjelogodišnjeg programa *Desnićini susreti* su znanstveni skupovi koji se od 2006. godine kontinuirano održavaju redovito koncem onoga rujanskog tjedna u kojem je rođendan Vladana Desnice. Na samom skupu najvažnije je da priopćenja budu što konciznija, što jasnije problemski artikulirana i da se u načelu o svakome može kritički raspravljati. U prilog uspješnosti takvog pristupa govori činjenica da sadržajne rasprave nakon svake sesije ili nakon nekoliko tematskih blokova često apsorbiraju više vremena nego sama priopćenja.

Iako uspjeh ovih prvih dviju faza može biti dovoljno jamstvo za uspješan zbornik, potrebno je još mnogo rada prije nego tekstovi budu spremni za tisak u obliku znanstvenih radova jer zbornici *Desnićini susreti* nisu samo kompilacija različitih tekstova ili pak puko komentiranje neke teme. Naprotiv. Autori članaka svoja priopćenja često korigiraju i nadopunjavaju upravo zbog ili upravo zahvaljujući raspravama na *Desničinih susretima*. Mnogobrojni dogovori urednika i autora, a od 2011. i po dvoje recenzenata za svaki tekst, svjedoče o namjeri urednika da se stvore kritički što je moguće profiliranija izdanja.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Ujednačenost i stvaranje prepoznatljive serije nastoji se postići kako vizualno tako i sadržajno te korištenjem inovativnih pristupa i metoda.

Osim zbornika radova s *Desničinih susreta* Biblioteka Desničini susreti uključuje i tri monografije, a i dalje je otvorena za knjige koje problematiziraju kulturna i civilizacijska višegraničja u komparatističkom ozračju. Riječ je o studiji Ivana Basića *Od domus episcopi do Kule Jankovića. Prostorni razvoj Kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom*, zatim zborniku radova nastalih kao rezultat istraživačke terenske nastave urednica Milane Černelić i Marijete Rajković Iveta *Zapisi iz gornjih Ravni kotara. Etnološki, povijesni i muzeološki prilozi o Islamu Latinskom, Islamu Grčkom, Kašiću i Podgradini* te prijevodu knjige Hannesa Granditsa *Obitelj i socijalne promjene u hrvatskim selima (18.–20. stoljeće)*, interdisciplinarnoj komparatističkoj studiji slučaja sela Bobovac i Lekenik.

Iz ovih naslova, a i iz popisa sudionika dosadašnjih *Desničinih susreta*, koji broji više od 150 osoba i koji je objavljen u publikaciji *Dijalog s povodom 5. Vladan Desnica i Desničini susreti: pogled unatrag, pogled unaprijed*, vidljivo je da je jedan od važnijih aspekata koji Centar njeguje *intergeneracijski*. Među sudionicima skupova, urednicima zbornika i autorima ima, pored akademski etabliranih suradnika, mnogo mladih znanstvenika i doktoranada, kojima Centar nudi jedinstvenu priliku za stjecanje važnih iskustava. Intergeneracijski aspekt ne očituje se samo u broju mlađih, već i u međusobnoj komunikaciji mlađih i starijih te mnogobrojnim savjetima koje iskusniji stručnjaci daju mladim ljudima, bilo izravno, bilo posredstvom urednika kao recenzenti njihovih radova. Iz navedenoga je vidljivo da je važan aspekt i *interdisciplinarnost* jer su u rad Centra, a time i *Desničinih susreta*, uključeni povjesničari, etnolozi, kulturni antropolozi, sociolozi, muzeolozi, teoretičari književnosti, književni kritičari, filozofi i stručnjaci srodnih disciplina. Ništa manje važno nije ni njihovo međunarodno, napose regionalno, obilježje.

Važno obilježje koje još nije dovoljno razvijeno, ali na kojem se itekako radi, svakako je i *umrežavanje*. Bit *Desničinih susreta* nije u komunikaciji unutar uskoga kruga ljudi, primjerice isključivo sudionika skupa, već je jedan od ciljeva i stvaranje novog prostora u kojemu bi se, poštujući dijalošku komponentu, stvorila šira komunikacijska mreža. Manja naklada izdanja Biblioteke Desničini susreti, komercijalno slaba „atraktivnost” izdanja

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

obvezuju sve uključene da pronalaze nove načine dolaska do čitatelja i novih suradnika. Stoga su urednici, autori i nakladnici odlučili izdanja Centra učiniti svima dostupnima. Integralne verzije mogu se preuzeti na projektnim stranicama jednim klikom na naslovnicu izdanja. Može se s dozom optimizma pretpostaviti da će objavljena izdanja na taj način češće postajati povod različitim raspravama, koje se mogu povesti čak i na forumu projektne stranice, a možda i potaknuti neke od čitatelja na suradnju s *Desničinim susretima* i u drugim aktivnostima Centra. Kao što se može vidjeti, načini za suradnju su različiti.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

O bibliotekama Dijalog s povodom i Colloquia

FILIP ŠIMETIN ŠEGVIĆ I NIKOLINA ŠIMETIN ŠEGVIĆ

Filip Šimetin Šegvić (1986., Zagreb) je diplomirani povjesničar i profesor povijesti. Upisao je 2004. jednopredmetni studij povijesti na Filozofskom fakultetu, a 2012. poslijediplomski doktorski studij „Moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu”. Dobitnik je nekoliko fakultetskih priznanja tijekom studija, među kojima i Rektorove nagrade u akademskoj godini 2006./2007. Od 2008. do 2013. godine stalni je član uredništva časopisa studenata povijesti *Pro tempore*, a 2012. je kao glavni urednik časopisa dobio i nagradu Filozofskog fakulteta „Franjo Marković”. Također surađuje od 2008. godine na projektu edicije *Dijalog s povodom*. Sudjelovao je kao organizator, izlagač ili moderator na brojnim znanstvenim skupovima posvećenima povijesti historiografije, općoj povijesti 19. i 20. stoljeća te drugim temama. Znanstveni interesi su mu usmjereni na povijest Habsburške Monarhije, povijest Hrvatske i Austrije, intelektualnu i kulturnu povijest 19. i 20. stoljeća te povijest historiografije.

Nikolina Šimetin Šegvić (1987., Banja Luka) diplomirala je 2012. godine povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kao mladu povjesničarku, zanima ju prvenstveno povijest Habsburške Monarhije u 19. stoljeću, urbana povijest (s naglaskom na grad Zagreb i arhitekturu), te intelektualna, kulturna i društvena povijest općenito. U akademskoj godini 2013./2014. upisala je poslijediplomski doktorski studij Hrvatska moderna i suvremena povijest u europskom i svjetskom kontekstu na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Objavila je nekoliko članaka, prikaza i osvrtu te u biblioteci Dijalog s povodom dijalog s Natalie Zemon Davis (zajedno s Filipom Šimetinom Šegvićem). Sudjelovala je na raznim znanstvenim skupovima te je kao studentica uređivala časopis studenata povijesti *Pro tempore*. Od 2013. je tajnica *Desničinih susreta*.

Kada su početkom 2009. godine u pripremu za tisak ušla dva nova izdanja Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije, radilo se o podužim razgovorima s eminentnim povjesničarima, Simom Ćirkovićem iz Srbije i Williamom M. Johnstonom iz Sjedinjenih Država. Već tada je projekt, nazvan *Dijalog s povodom*, percipiran pluralno, kao *Dijalozi*, jer je unaprijed dogovoreni plan uključivao i daljnja izdanja, nove suradnike i nove ideje. Znalo se da će izdani svesci biti prvi u nizu, da će biblioteka rasti i da će se, ovisno o *povodu*, sukladno mijenjati. Jedan projektni opis iz 2009. godine, između administrativnih

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

formulacija, otkriva i to, da je osnovni cilj projekta „istraživačka komunikacija sa stvaraocima koji su obilježili svjetsku i hrvatsku historiografiju”, dakle „uspostaviti kontakt između generacija (...) kako bi se kroz dijalog što temeljitije mogla otvoriti daljnja problemska pitanja”.⁴

Osmišljeni projekt trebao je na području historiografije etablirati, dakle, problemski orijentiran razgovor, „otvarajući prozor” inovacijski i metodološki verziranim stručnjacima u hrvatskoj humanistici. Radilo se o prilagođavanju metoda usmene povijesti jednoj specifičnoj historiografskoj i kulturološkoj analizi, koja je istovremeno trebala predstavljati bitan prilog intelektualnoj baštini. Metaforički rečeno, muza Klio okrenuta je prema svojoj majci, Mnemozini, grčkoj božici pamćenja, koja je, kao što nas prema Heziodu u suvremeno vrijeme podsjeća Mircea Eliade, pjesnicima otvarala put prema skladištu znanja, prema znanju o „podrijetlu” i „počecima”, prema znanju iz prošlosti.⁵

Tako je konačni materijal *Dijaloga*, ekstenzivni razgovor u kojemu se problematiziraju određeni pristupi povijesti, davao jasno prepoznatljiv identitet autora, autorice ili skupine s kojom je *Dijalog* otvoren. Etablirani stručnjaci predstavljeni su kao dalekosežni mislioci, involvirani intelektualci, ali i individualci s osobnim pričama. Na taj način stvaraju se svojevrsne mikro-autobiografije ili autobiografski prilozi, u kojoj usmena kultura stvara odmak od klasične biografije ili autobiografije, usmjeravajući se na definirane segmente iz stručne sfere.⁶ Primjera za takav pristup u historiografiji bilo je manje negoli bi se to ispočetka moglo pretpostaviti: Ved Mehta još je 1960-ih godina sabrao svoje novinske intervjuje iz *New Yorkera* u knjigu razgovora s britanskim filozofima i povjesničarima-intelektualcima. Maria Lucia G. Pallares-Burke objavila je knjigu razgovora s predstavnicima Nove historije (*The New History: Confessions and Conversations*, 2002.), a Andrea Feldman sabrane razgovore *Povijesno gledamo* (2007.).⁷ Skupini studenata i diplomiranih povjesničara

⁴ Iz „Molbe za sufinanciranje” u sklopu natječaja Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2009. godine.

⁵ Hesiod, *Poslovi i dani; Postanak bogova; Homerove himne*, prev. Branimir Glavičić (Zagreb: Demetra, 2005.); Mircea Eliade, *Myth and Reality* (New York: Harper & Row, 1963.), 120-121.

⁶ Usp. Paul Thompson, *The Voice of the Past: Oral History* (Oxford University Press, 2000.), 5-6.

⁷ Ved Mehta, *Fly and the Fly-Bottle: Encounters with British Intellectuals* (London: Weidenfeld & Nicolson, 1963.); Maria Lucia G. Pallares-Burke, *The New History: Confessions and Conversations* (Polity Press, 2002.); Andrea Feldman, *Povijesno gledamo* (Zagreb: Antibarbarus, 2007.).

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

koji su zajedno s prof. dr. Dragom Roksandićem proveli nebrojne sate razgovora oko edicije *Dijalog s povodom*, to su bili neki od početnih smjerokaza koji su spomenutim razgovorima dali dodatnu oštrinu i jasno određene ciljeve i sadržaj. Doprinijelo je sve to stvaranju tzv. „podijeljene odgovornosti” (*shared authority*), odnosa kojeg je povjesničar Michael Frisch upotrijebio kako bi objasnio udio osobe koja provodi intervju, usmjeravajući i oblikujući ga svojim stilom te odabirom tema, kompleksa pitanja i podpitanja.⁸

Danas, kada iza nas već stoji sedam svezaka biblioteke (jer, nakon spomenutih Ćirkovića i Johnstona uslijedili su *Dijalozi* o Novoj dubrovačkoj historiografiji oko Nenada Vekarića, potom tematska problematizacija intelektualne historije i pogled unatrag/pogled unaprijed – prema tradiciji Desničinih susreta te razgovori s Natalie Zemon Davis i Marcom Ferrooom) treba istaknuti da se ideje nisu potrošile, a da snage i volje i dalje postoji. Ono što je međutim najvažnije, iz sveska u svezak *Dijalog s povodom* pokazuje potencijal za promjene, za nove komponente, nova rješenja ili dodatke osnovnom cilju. Izdanja od svojih početaka imaju tendenciju da od individualne usmeno propitivane povijesti prelaze u kolektivnu usmenu povijest, da šire područje svojeg propitivanja te da pritom obuhvaćaju nova, do sada zapostavljena ili manje obrađena područja, uvodeći ih postupno u okvire suvremene hrvatske historiografije. Usmjerena su prema aktualnim temama i problemskom analizom sadašnjeg stanja u historiografiji i humanistici općenito. Sudeći prema nekim dosadašnjim iskustvima, edicija *Dijalog s povodom* je od samih početaka tako otvorila komunikaciju s mladim istraživačima, znanstvenicima i studentima; ne samo kroz njihovu involviranost u projektu, koja je iz sveska u svezak sve šira, već i usmjeravanjem vlastitih istraživačkih prioriteta, pronalaženjem pravilno odmjerjenog pristupa ili metoda.

Znanstvena i stručna iskustva među različitim generacijama nije samo obilježje serije *Dijalog s povodom*, već u još izraženijoj mjeri i biblioteke *Colloquia*. Od samih je početaka biblioteka nudila kako diplomskim, tako i poslijediplomskim studentima povijesti, inače rjeđu priliku da se tijekom obrazovanja mogu uključiti u organizaciju i sudjelovanje na znanstvenim

⁸ Michael Frisch, *A Shared Authority: Essays on the Craft and Meaning of Oral and Public History* (New York: SUNY, 1990.).

OKRUGLI STOL „DESNİČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

dogadanjima ovih razmjera, kreirajući tako i na figurativan način vlastiti kurikulum i vlastita usmjerenja.

Biblioteka *Colloquia* je započela s izdanjima 2011. godine, dvije godine nakon *Dijaloga*. Otada broji pet programskih knjižica vezanih uz različite manifestacije koje su na dijaloški način otvorile brojna pitanja hrvatske povijesti. Biblioteka tako pokriva pet okruglih stolova (uključujući dakako i ovaj današnji), tri znanstvena kolokvija i jedan ciklus predavanja koji se protezao na pet mjeseci. O uspješnosti projekta govori broj sudionika i zemalja iz kojih oni dolaze, ali i činjenica da će uskoro svaki kolokvij rezultirati najavljenim zbornikom rada, dok su radovi s *Colloquia* 2 već objavljeni kao posebni dio časopisa *Povijest u nastavi*.⁹ Dijaloški karakter s jedne strane te problemsko usmjerenje na teme i pitanja iz povijesti koja se protežu od ranog novog vijeka do suvremenog doba, pritom čine okosnicu biblioteke i znanstvenih manifestacija. U tom se smislu problematika hrvatsko-srpskih odnosa pokazala kao jedan od ključnih segmenta, povezujući i nadovezujući se i na *Desničine susrete*. Međutim kolokvij „Kako poučavati o izgrađivanju Europe u vrijeme integracija zemalja europskog jugoistoka” i serija predavanja posvećena povijesti Vojne krajine najavili su i širenje okvira ove biblioteke te pratećih predavanja i okruglih stolova, što predstavlja jedinstvenu prednost kao i brojne mogućnosti ovog projekta koji zasigurno ima razvojnu budućnost.

Dok su nam ponešto suhoparni, ali u ovom smislu doista korisni, kvantitativni podaci o biblioteci *Colloquia* ukazali na ulogu edicije u znanstvenom i stručnom unaprijeđenju, ovaj tekst treba ukazati i na stalnoj težnji biblioteke, njenih urednika i različitih pripremnih odbora skupova koji su tom bibliotekom pokriveni, da se približe javnosti i da u pravom smislu riječi svojim angažmanom otvore vrata „javnoj povijesti” (*public history*), odnosno, kako bi u ovom smislu bilo vjerojatno pravilnije „primijenjenoj povijesti” (*applied history*).¹⁰ U tome smislu dolaze do izražaja nastojanja povjesničara da bude „čuvar” koji „ustraje na integritetu

⁹ „Znanstveni kolokvij *Kako poučavati o izgradnji Europe u vrijeme integracije zemalja europskog Jugoistoka?*”, *Povijest u nastavi* 10/2 (2012.), 127-239.

¹⁰ James M. Banner, *Being a Historian: An Introduction to the Professional World of History* (Cambridge University Press, 2012.), 138-139.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

intelektualnih standarda”,¹¹ javna politička-samosvjesnost, želja za očuvanjem javne memorije unutar znanstveno utemeljenih okvira, otvaranje prema modernim pristupima, ali i narativnim metodama, kojima se iz pozicije struke problem otvara unutar okvira šire javnosti, istražujući i današnje implikacije. Tako se u pravom smislu riječi stvaraju uvjeti za proces kojeg je njemački sociolog Stefan Tobler nazvao „transnacionalizacijom i europeizacijom nacionalnih javnosti” (*Transnationalisierung (Europäisierung) nationaler Öffentlichkeiten*), dakle polazištem prema kojemu nacionalni komunikacijski prostori predstavljaju središnje arene rasprava, izmjene mišljenja i razvojnih procesa, koji, kada se međusobno isprepleću, preklapaju ili nadilaze, predstavljaju i platformu unutar koje nacionalni prostori tvore europsku javnost.¹²

Ovdje se dakle radi o osnovama, karakteristikama koje omogućuju i buduća širenja, buduće inovacije ili otvaranja, nove korake i drugačija rješenja unutar odnosa znanstvene zajednice i šire javnosti. Navedene karakteristike omogućuju, ako ne i garantiraju, definiranu i prepoznatljivu formu koja se prilagođava određenom autorskom ili skupnom pristupu različitim temama, a da pritom ne mijenja osnovne pretpostavke projekata. *Dijalog s povodom* i *Colloquia*, s takvom matricom i dalje mogu nuditi nešto *novo*, ne samo stoga što je paleta historiografskih problema neiscrpna, a povijest u općenitom smislu beskonačna, već i stoga jer međugeneracijski ključ tih projekata omogućuje stalo preispitivanje i zato jer su osnovna načela, ciljevi i sadržaji projekata otvoreni prema javnosti i javnim potrebama te, dapače, nastaju i djelomično u skladu s njima. *Dijalozi s povodom* svakako bi se u narednim izdanjima trebali okrenuti ponovno domaćim stručnjacima, a posebice historiografskim disciplinama duge tradicije u Hrvatskoj, a biblioteka *Colloquia* nastaviti širiti tematiku te dalje održavati praksu javnih predavanja započetima ciklusom o Vojnoj krajini. Tako se stvara trajni kulturni kapital s jasnim razvojnim mogućnostima, kojima se proširuju i ponovno otkrivaju segmenti hrvatske kulturne baštine.

¹¹ Thomas Bender et. al., „A Conversation with Eric Foner”, *Culturefront* 4/3 (1995./1996.), 17-24.

¹² Stefan Tobler, *Transnationalisierung Nationaler Öffentlichkeit: Konfliktinduzierte Kommunikationsverdichtungen und Kollektive Identitätsbildung in Europa* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010.), 72

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

U kojoj mjeri izdanja Centra odgovaraju i mogu odgovoriti širim potrebama?

BRANIMIR JANKOVIĆ

Branimir Janković znanstveni je novak-asistent na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U Desničinu susrete, koje aktivno prati od 2007. godine, uključen je najprije kao tajnik 2011. i 2012. godine, a 2013. i 2014. godine i kao član Pripremnog odbora. U biblioteci Dijalog s povodom surađivao je prilogom u zborniku Vladan Desnica i Desnićini susreti. Pogled unatrag, pogled unaprijed (ur. D. Roksandić, I. Cvijović Javorina, Dijalog s povodom 5, Zagreb 2013.) i priređivanjem publikacije Intelektualna historija (prir. B. Janković, Dijalog s povodom 6, Zagreb 2013.). Svoje interese u suradnji s Desničinih susretima usmjerio je napose prema bavljenju teorijskom i metodološkom problematikom.

Nakon što smo imali prilike čuti zapažanja o gotovo svim publikacijama Centra za komparativnohistorijske i interkulture studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – njih preko dvadeset – objavljenima od 2009. godine, pokušat ću ukratko iznijeti nekoliko mojih razmišljanja o mogućem mjestu tih publikacija u znanstvenom, nastavnom i javnom polju, s naglaskom na daljnjem razvoju.

Iz znanstvene perspektive valja reći da sve publikacije – ne samo zbornici sa znanstvenih skupova *Desnićinih susreta* – itekako svjedoče o međudisciplinarnoj i međuregionalnoj komunikaciji kao trajnoj odrednici *Desnićinih susreta*, što je za hrvatsku historiografiju, i ne samo nju, zaista važno i u tom smislu ta izdanja zasigurno predstavljaju referentnu točku i zaslužuju pozornost.

S obzirom da su se znanstveni skupovi *Desnićinih susreta* od 2009. do 2013. godine bili izrijeком usmjerili na intelektualce, intelektualne krugove i intelektualnu povijest – kao zahvalnu problematiku za apostrofiranu međudisciplinarnu i međuregionalnu komunikaciju, koja k tome ima i društvenu i javnu težinu, posebno kad im se pridruže aspekti odnosa intelektualaca prema vlasti i moći, ratu i mirovnim inicijativama te društvenim promjenama – mislim da možemo govoriti o svojevrsnom petogodišnjem ciklusu, ali i da možemo reći:

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

vrijeme je za novi ciklus. Osim za novi ciklus, vrijeme je dakako i za novu strategiju o tom budućem ciklusu. Taj ciklus ne mora međutim biti petogodišnji već, optimalnije, trogodišnji. Pod ciklusom mislim prvenstveno na godišnje znanstvene skupove *Desničinih susreta* približno slične tematike ili koncepcijskog okvira koje bi kao i dosad pratili pripadajući zbornici, ali i nastavni rad sa studentima i doktorandima. Taj bi nastavni rad mogao sadržavati prorađene teorijskih i metodoloških tekstova vezanih uz tematski ili konceptualni okvir narednih znanstvenih skupova *Desničinih susreta* kao podlogu za priređivanje publikacije slične *Intelektualnoj historiji*, šestog sveska edicije Dijalog s povodom objavljenog 2013. godine (s izborom prijevodnih tekstova, iscrpnom bibliografijom i kontekstualizirajućim uvodom). Tako oblikovani rad bio bi preduvjet za bilo istraživačko bilo kako drugačije zasnovano uključivanje studenata i doktoranada u različite forme djelovanja *Desničinih susreta*, a mogao bi osigurati da znanstveni skupovi i publikacije kroz nastavu postignu još osnaženiji utjecaj nego što je to možda dosad bio slučaj, usprkos raznim pokušajima i pojedinim uspješnim primjerima.

Ostavljajući sada po strani teme budućih znanstvenih skupova *Desničinih susreta*, smatram da bi daljnje publikacije prijevodnog i preglednog tipa iz edicije Dijalog s povodom trebale biti publikacije o temama o kojima se u matičnoj historiografiji i drugim disciplinama ne objavljuje, koje se po prvi puta stavlja na dnevni red, koje će naravno biti inovativne i k tome reagirati na recentne preokupacije u društvenim i humanističkim znanostima. Neka *Desničini susreti* budu prvi koji će o njima govoriti u domaćoj sredini. Te publikacije namijenjene ediciji Dijalog s povodom, ovisno o mogućnostima, mogu, ali i ne moraju biti predmetom nastavnog rada, a napose ne i znanstvenih skupova *Desničinih susreta*, no za njima u svakom slučaju postoji potreba u hrvatskoj historiografiji. Primjerice o globalnoj povijesti kao propulzivnoj poddisciplini potaknutoj intenzivnošću suvremenih globalizacijskih procesa nije u hrvatskoj historiografiji još uvijek ništa prevedeno. Nadalje, u situaciji globalne ekonomske krize sa nizom socijalnih posljedica, razvidno je kako upravo poddisciplina socijalne povijesti – koja u hrvatskoj historiografiji ipak ima određenu tradiciju, ali ne i dovoljnu recentnu pozornost – dobiva novu društvenu težinu nakon dosadašnje dominacije kulturnog obrata u društvenim i humanističkim znanostima. To bi bile samo neke

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

od tema koje prema mome mišljenju odgovaraju na društvene promjene i koje bi zasigurno trebale naći mjesto u jednoj od budućih edicija Dijaloga s povodom.

Nakon znanstvenog i nastavnog aspekta završio bih sa međuodnosom *Desničinih susreta* i medijskih interesa. Razumljivo je da će izbor određenih traumatičnih ili kontroverznih tema koje još uvijek nisu prorađene ili su potisnute izazvati interes šire kulturne javnosti. Drugo je pitanje kako postići da taj početni interes prijeđe u dubinsko čitanje, a onda i u moguću utjecaj i opsežniji rezultat. Mislim stoga da uz stalno prisutno pitanje kojim temama i kakvim oblikom djelovanja izazvati pozornost kulturne i šire javnosti treba analizirati i samu javnost, kao i njezine uvjetovanosti, odnosno forme u kojima se povijesti i kulturi daje prostor u javnosti. Poveznica koja to dvoje objedinjuje bila bi tema tzv. javne povijesti. Tu se sada vraćam na moguće planove za buduće znanstvene skupove *Desničinih susreta*.

Ako je za znanstveni skup *Desničinih susreta* 2015. godine jedno od razmišljanja bilo okrenuto filmskim, televizijskim, glazbenim i umjetničkim temama iz opusa Vladana Desnice, onda je dobra prigoda da se to proširi na trogodišnju usredotočenost na filmske, televizijske, književne, glazbene, umjetničke, medijske i javne reprezentacije povijesti i kulture. Kako se dakle povijest predstavlja u javnoj i medijskoj sferi (igranim i dokumentarnim filmovima, književnosti, stripovima, umjetnosti, javnosti, medijima, manifestacijama, obljetnicama, turizmu). To bi bila prigoda da *Desnićini susreti* prvi započnu govor o javnoj povijesti, o kojoj u hrvatskoj historiografiji još uvijek nije ništa prevedeno niti imamo ikakvu publikaciju o tome, a da o diplomskom studiju javne povijesti poput onih na inozemnim sveučilištima ni ne govorim. Prigoda je to za spomenuti trogodišnji plan znanstvenih skupova *Desničinih susreta* koji će uključivati tematski izborni kolegij (kao što je to do sada znao biti slučaj) na kojem će se obrađivati teorijski, metodološki i istraživački opimljeni tekstovi o javnoj povijesti od kojih će zatim neki biti prevedeni i objavljeni u zasebnoj publikaciji edicije Dijalog s povodom i kroz koji će se uključivati studente i doktorande u *Desnićine susrete*. Neka tako *Desnićini susreti* budu ti koji će u matičnoj sredini utemeljiti poddisciplinu tzv. javne povijesti.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Time *Desničini susreti* neće biti samo materijal za javnost već će govoriti o javnosti – tada zasigurno neće moći izbjeći njezinu pozornost. Sve su takve – ovdje ukratko predstavljene – strateške ideje dakako proizašle, ali i omogućene svime onime što su *Desničini susreti* i kula Jankovića u različitim oblicima tako uspješno radili do sada.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Uvod:

Kritičke refleksije o programskoj strategiji*

prof. dr. sc. DRAGO ROKSANDIĆ

Drago Roksandić (Petrinja, 12. I. 1948.) redovni je profesor u trajnom zvanju na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predstojnik je Katedre za povijest Srednje i Jugoistočne Europe, voditelj modula Diplomskog studija ranoga novog vijeka te nositelj kolegija „Teorije i metode” na Poslijediplomskom doktorskom studiju moderne i suvremene hrvatske povijesti. Voditelj je projekta „Triplex Confinium” (utemeljenog 1996. godine). God. 2000/2001. i 2001/2002. bio je pročelnik Odsjeka za povijest i predstojnik Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Sa svojim projektnim suradnicima, godine 2001., u Zavodu za hrvatsku povijest inicirao je stvaranje Centra za komparativnohistorijske studije, koji je 2007. god. postao fakultetska ustrojbenja jedinica, Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije. Voditelj je Programa „Desničini susreti” te predsjednik Inicijativnog odbora za programiranje Međunarodnoga sveučilišnog centra u Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom kod

Zadra. Bio je gost-predavač (*visiting lecturer*) na sveučilištu Yale u SAD. Od 1991/1992. do 1996/1997. godine bio je u različitim statusima istraživač u bečkom *Institut für die Wissenschaften vom Menschen* (pored ostalog, s pok. Tonyjem Judtom i drugima jedan od utemeljitelja i voditelja istraživačkog projekta „Re-Thinking the Post-War History of Europe”). Od 1995/1996. do 2001/2002. godine bio je stalni gostujući profesor na Srednjoeuropskom sveučilištu (*Central European University /CEU/*) u Budimpešti. Po pozivu je kao predavač ili kao referent sudjelovao u radu nekih dvije stotine skupova u tridesetak zemalja. (Vidjeti kompletnu biobibliografiju do 2008. godine u: Hrvoje Petrić, „Živjeti Triplex Confinium (u povodu 60. godišnjice rođenja prof. dr. sc. Drage Roksandića”, *Ekonomika i ekohistorija*, vol. 4, br. 4, str. 151–231).

Sveučilišni projekt ”Janković Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region”, koji je odobrila i koji financira Europska unija iz sredstava svog programa *Preparatory actions for preserving and restoring cultural heritage in conflict areas in the Western Balkans for the year 2010*, obvezuje i Program društveno-humanističkih i kulturoloških istraživanja *Desničini susreti* Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao jednog od projektnih aktera, na, prvo, kritičku ocjenu realizacije svojih zadataka te, drugo, što utemeljeniju procjenu vlastitih zadaća

* Tekst je objavljen u publikaciji *Desničini susreti i Kula Stojana Jankovića: iskustva i razvojne mogućnosti* (ur. Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina), Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije – FF press, Zagreb 2014. Tekst nije u cijelosti pročitao na okruglom stolu, već je unaprijed distribuiran sudionicima kao poticaj za diskusiju.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

i mogućnosti doprinosa održivom razvitku Kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom. Načelno je riječ o projektu koji korespondira s recentnim trendovima u svijetu, usmjerenim k teorijskom i praktičnom propitivanju međuodnosa kulture i održivog razvoja. Ishodište im je u kritici proturječja i spornih učinaka aktualnih razvojnih strategija u svijetu.¹³ Tim su važnija i hrvatska iskustva kao doprinos svjetskoj raspravi.

Kula Stojana Jankovića je višeslojni spomenik kulture čiju je baštinu moguće dekodirati na različite načine od prapovijesti do danas.¹⁴ U suvremenoj kulturnoj javnosti percipira ju se ponajčešće kao „mjesto sjećanja” u vezi sa Stojanom Jankovićem (? – Duvno, 23. kolovoza 1687.) i Vladanom Desnicom (Zadar, 17. rujna 1905. – Zagreb, 4. ožujka 1967.). Stojan Janković je jedan od legendarnih ranonovjekovnih ratnika („uskoka”) s imperijalne Tromeđe koji je ostavio jedan od najdubljih transkonfesionalnih tragova u oralnoj pučkoj kulturi.¹⁵ Njegov potomak Vladan Desnica jedan je od najboljih modernih pisaca i u hrvatskoj i u srpskoj književnosti, bolje rečeno, pisac poruka s univerzalnim horizontima čije djelo i danas živi.

Transkulturalna višeslojnost materijalne kulturne baštine Kule Stojana Jankovića, inter- i transkulturalna „čitljivost” njezine nematerijalne kulturne baštine ključni su agensi svih inicijativa u vezi s *Desničini susreti* i Kulom Stojana Jankovića u četvrtstoljetnom trajanju.¹⁶ Naime, Program znanstvenih rasprava *Desničini susreti* od svog osnutka 1989.

¹³ Recentan je primjer UNESCO projekt, jedan od mnogih u svijetu, *Culture: Key to Sustainable Development. Placing Culture at the Heart of Sustainable Development Policies* (Ženeva, 1.–3. srpanj 2013): ”We believe culture is an integral part of the approach to sustainable development. In the face of mounting challenges such as population growth, environmental degradation, disasters, climate change, increasing inequalities and persisting poverty, the development strategies that have been followed so far seem to have reached their limits, despite the undoubted progress made. Clearly, there is a need for a new approach, to be defined and measured in a way which accounts for the broader picture of human progress and which emphasizes equality, dignity, wellbeing and sustainability, by giving more consideration to the cultural dimension of development.” Jedan od četiri aspekta tog projekta je ”Post-conflict and disaster operations in the field of culture and peace building”. (<http://www.un.org/en/ecosoc/innovfair2013/docs/unesco2.pdf/12.01.2014./>)

¹⁴ Ivan BASIĆ, *Od domus episcopi do Kule Jankovića. Prostorni razvoj Kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom*, Biblioteka Desničini susreti, sv. 1, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije – FF press, Zagreb 2010.

¹⁵ Sofia ZANI, „Stojan Janković u povijesti i legendi”, *Riječ: časopis za slavensku filologiju*, 2/1996., br. 2, str. 170–180.

¹⁶ Vidjeti: Drago ROKSANDIĆ i Ivana CVIJOVIĆ JAVORINA (ur.), *Vladan Desnica i Desničini susreti: pogled unatrag, pogled unaprijed*, Dijalog s povodom 5, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije – FF press, Zagreb 2013.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

godine pretpostavlja interkulturnu revitalizaciju Kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom.¹⁷ *Desničini susreti* nastali su kao dugoročni program istraživanja povijesti i kulture hrvatsko-srpskih/srpsko-hrvatskih „prožimanja” u Hrvatskoj, s temeljnom pretpostavkom da istraživanja povijesti i kulture Srba u Hrvatskoj „ne pretpostavlja(ju) stvaranje novih znanstvenoistraživačkih ustanova, nego optimalno korištenje postojećih”.¹⁸ Pretpostavljali su, dakle, inter- i transkulturnu alternativu u vrijeme kada to, prema mnogim mišljenjima, nije bilo društveno „realno” očekivati. Unatoč tome, izvorni odaziv s različitih institucionalnih adresa bio je vrlo velik i nikada kasnije nije ni dosegnut u tadašnjima razmjerima.¹⁹ Program znanstvenih rasprava *Desničini susreti* bio je definiran kao „kolaborativni projekt” s matičnošću u Zavodu za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a bila je načelno usuglašena i potreba potpisivanja „društvenog dogovora” o dugoročnoj projektnoj interinstitucionalnoj suradnji.

Neovisno o svemu što je bilo učinjeno od 1989. do 1991. godine, simbolički kapitali Vladana Desnice i njegove Kule i volja sudionika procesa konstituiranja *Desničinih susreta* bili su preslabo jamstvo na bilo kojoj strani u to doba za ono što je uslijedilo. Ratni vihor je opustošio Kulu i razvalio Desničin grob u obiteljskoj crkvi sv. Đurđa.

Intelektualni kapital Desničina opusa bio je, nasuprot svemu, jači pa je već povodom 30. obljetnice smrti Vladana Desnice i 40. obljetnice objavljivanja *Proljeća Ivana Galeba* u organizaciji Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta” i Odsjeka za kroatistiku Filozofskog

¹⁷ „... izvorna (je) predlažečeva obaveza, dobijena na sjednici Odbora za koordinaciju proučavanja povijesti i kulture srpskog naroda u SR Hrvatskoj, upravo i bila predložiti program za revitalizaciju Kule Janković Stojana u Islamu Grčkom kod Benkovca.” (Drago ROKSANDIĆ, „Desničini susreti”. Prijedlog programa znanstvenih rasprava”, *Naše teme*, 33/1989., br. 4, str. 729; ISTI, „O Vladanu Desnici i ‘Desničinih susretima’”, u: Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina (ur.), *Desničini susreti 2005. – 2008. Zbornik radova*, Biblioteka Desničini susreti, sv. 3, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Plejada d.o.o., Zagreb, 2010., str. 261–265.

¹⁸ Drago ROKSANDIĆ, „Desničini susreti”. Prijedlog programa znanstvenih rasprava”, str. 725 i 730.

¹⁹ *Desničini susreti* su bili institucionalno utemeljeni u Zavodu za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. S istog fakulteta u njima su participirali i Odsjek za jugoslavenske jezike i književnosti, Zavod za znanost o književnosti i Etnološki zavod. Iz Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti bili su involvirani Koordinacijski odbor za proučavanje povijesti i kulture srpskog naroda u Hrvatskoj te Zavod za povijesne znanosti. Uključili su se bili i Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu i Pedagoški fakultet Sveučilišta u Osijeku. *Desničinih susretima* pridružili su se Institut za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Centar za socioreligijska istraživanja (u osnivanju) Sveučilišta u Splitu, Institut za suvremenu povijest u Zagrebu, Zavod za istraživanje folkloru (danas: Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu), Zavod za jezik Instituta za filologiju i folkloristiku u Zagrebu te Arhiv Hrvatske u Zagrebu i Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1997. godine održan znanstveni skup o Desničinom književnom radu.²⁰ S Kulom je išlo mnogo sporije i teže u traumatiziranim Ravnim kotarima. Izložba fotografija *Kula Stojana Jankovića pred obnovom života*, otvorena također u zagrebačkoj „Prosvjeti”, 15. siječnja 2003. godine, bila je začetak procesa koji je koincidirao s početnim ulaganjima Ministarstva kulture u njezinu obnovu te s dogovorima o obnovi *Desničinih susreta* – ovaj put vrlo skromno u sastavu novostvorenog Centra za komparativnohistorijska i interkulturalna istraživanja Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.²¹ Za razliku od dokumenta iz 1989. godine ovom je prilikom u prijedlogu bila istaknuta potreba da se u „novoj povijesnoj situaciji” ... „obnovljeni ‘Desničini susreti’ ukorijene u kritičkoj kulturi povijesnog mišljenja”, dosljednije orijentiranoj „prema interdisciplinarnim i transdisciplinarnim komparativnohistorijskim i interkulturalnim istraživanjima hrvatsko-srpskih/srpsko-hrvatskih odnosa u europskim regionalnim kontekstima”. Prijedlog je dobio punu podršku u Zavodu za hrvatsku povijest, tj. na Odsjeku za povijest, ali je mnogo teže išlo s formalnim definiranjem naravi Programa, institucionalnim umrežavanjima i napose s financiranjem. Ključni je problem bio nepostojanje državne politike podrške većinsko-manjinskim inter- i transkulturalno usmjerenim dugoročnim istraživačkim i primijenjenim programima. Nije postojao ključ za institucionaliziranu programsku „kolaborativnost” na državnoj razini.

Bilo je nezamislivo u to doba obnavljati *Desničine susrete*, a ne sudjelovati u obnavljanju Kule Stojana Jankovića i selâ Islam Grčki, Islam Latinski i Kašić. Presudno je bilo što su vlasnici Kule, potomci Vladana Desnice, odlučili inicirati stvaranje „Društva za

²⁰ Doduše, proteklo je sedam godina do izlaska iz tiska *Zbornika radova o Vladanu Desnici* (Dušan RAPO (ur.), *Zbornik radova o Vladanu Desnici*, Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta”, Zagreb 2004.). Godine 2004. utemeljen je u Zavodu za hrvatsku povijest i „kolaborativni projekt” *Mostovi/Bridges: Revitalizacija Kule Janković Stojana i područja sela Islam Grčki, Islam Latinski i Kašić* s ciljem da za realizaciju svojih zahtjevnih projektnih zadataka osigura sredstva iz europskih izvora.

²¹ Drago ROKSANDIĆ, „Kula Jankovića”, *Prosvjeta*, br. 55 (665), Zagreb 2003., str. 29–31; ISTI, „Program društveno-humanističkih i kulturoloških istraživanja *Desničini susreti*. Prijedlog. Zagreb, 20. studenog 2005.”, u: Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina (ur.), *Desničini susreti 2005. – 2008. Zbornik radova*, Biblioteka Desničini susreti, sv. 3, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Plejada d.o.o., Zagreb, 2010., str. 287–291.

OKRUGLI STOL „DESNičINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi”.²² Time je bio stvoren pravni subjekt koji je zakonski mogao raditi na usklađivanju privatnih i javnih interesa u procesu obnove i revitalizacije Kule.²³ Budući da je ova udruga imala pravo izravno sudjelovati u odlučivanju o načinima korištenja sredstava, koja su manje ili više izdašno počela pritjecati iz Ministarstva kulture i/ili iz drugih izvora, suradnja s *Desničinih susretima* bila je sve sadržajnija i praktičnija. Modelsku formu suradnje pokušalo se provjeriti na *Desničinih susretima 2006*. Htjelo se raspraviti temu iz „književne ekologije” *Pisac, sunce i stablo: krajolici u djelu Vladana Desnice* i istom prilikom održati stručnu raspravu *Ravnokotarsko raslinje i krajolici: jučer, danas, sutra*, koja bi uključivala i radionicu posvećenu problemima valorizacije i revitalizacije u ratu stradalog arboretuma Kule. Htjelo se u biti na prilično zahtjevan način otvoriti problematiku međuodnosa temeljnih i primijenjenih znanstvenih istraživanja. Uspješna rasprava iz „književne ekologije” je održana, ali drugu nije bilo moguće pripremiti u kratkom vremenu, bez unaprijed osiguranih sredstava i posebno nakon neuspjeha u identifikaciji profesionalnih partnerskih institucija.

Sličnih pokušaja izravnog povezivanja znanstvenih istraživanja u *Desničinih susretima* s mogućnostima njihove primjene u obnovi i revitalizaciji Kule i seoskog okoliša više nije bilo sve do 2011. godine. Neovisno o *Desničinih susretima*, u suradnji znanstvenih projekata „Identitet i etnokulturno oblikovanje Bunjavaca” i „Triplex Confinium: hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu”, prof. dr. sc. Milana Černelić s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu sa suradnicima realizirala je vrlo kvalitetno istraživanje tradicijske kulture sela Islama Latinskog, Islama Grčkog, Kašića i Podgradine, koje je objavljeno u knjižnom obliku u Biblioteci

²² Udruga je osnovana 21. lipnja 2006. godine. Predsjednik Udruge, dr. sc. Vladan Desnica, nedavno je sastavio vrlo instruktivnu „Promemoriju” o poslovima obnove i revitalizacije koji su obavljani i koji su u različitim fazama realizacije i/ili planiranja. Vidjeti rubriku ‘Društvo/Promemorija’ na <http://www.kulajankovica.hr/drustvo/promemorija/>.

²³ Uroš DESNICA, „Udruga ‘Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi (veljača 2013.)’”, u: Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina (ur.), *Vladan Desnica i Desničini susreti: pogled unatrag i pogled unaprijed*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije i FF press, Zagreb 2013., str. 173–174.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Desničini susreti.²⁴ Ta knjiga kao i knjiga Ivana Basića, spomenuta u bilj. 2, još uvijek su jedva korišteni intelektualni kapital. Za očekivati je da će upotrebna vrijednost i jedne i druge u budućnosti rasti.

Međutim, spomenuti suradnički krug s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u suradnji sa spomenutom Udrugom te s belgijskim i francuskim partnerima sudjelovao je doslovno u fizičkoj obnovi razrušene Kule, radeći u ljetnim kampovima od 2006. do 2010. godine poslove dogovorene sa zadarskim konzervatorima.²⁵

Sami *Desničini susreti* razvojno su krenuli u drugom smjeru. Dobro je bilo što su inicijativu o njihovoj obnovi radno podržali Hrvatsko društvo pisaca, Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta” te, ubrzo nakon toga, i Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. *Ad hoc* dogovorene formule funkcioniranja *Desničinih susreta* 2005. godine djelatne su i danas, jamčeći njihov kontinuitet, ali ne i stabilne uvjete razvoja. *Desničine susrete* drže isključivo dobra volja i nadasve entuzijazam onih koji su im na različite načine privrženi sada već skoro čitavo desetljeće.

Nakon vrlo uspješnog zajedničkog obilježavanja 100. obljetnice rođenja Vladana Desnice 2005. godine u Zagrebu i Islamu Grčkom bilo je jasno da interes za opus Vladana Desnice neće trebati održavati metodama (metaforički) „umjetnog disanja” te da neće biti potrebno forsirati iz godine u godinu rasprave s njime u vezi koje bi prije ili kasnije imale različite kanonizacijske učinke u hrvatskoj i srpskoj kulturi.²⁶ Postalo je isto tako jasno da je još uvijek prerano očekivati rigoroznija i sustavnija komparativnohistorijska i interkulturalna istraživanja hrvatsko-srpskih/srpsko-hrvatskih kontroverzi u Hrvatskoj i/ili izvan njezinih granica.²⁷ Nasuprot tome, shvativši koliko je Vladan Desnica literarno živ pisac te koliko je

²⁴ Istraživanje je objavljeno kao drugi svezak Biblioteke Desničini susreti Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije: Milana ČERNELIĆ i Marijeta RAJKOVIĆ (ur.), *Zapisi iz gornjih Ravnih kotara. Etnološki, povijesni i muzeološki prilozi o Islamu Latinskom, Islamu Grčkom, Kašiću i Podgradini*, FF press, Zagreb 2010.

²⁵ Vidjeti: *Dijalog s povodom* 5, str. 97–99.

²⁶ U Beogradu je Desničina 100. obljetnica bila obilježena većim brojem kulturnih zbivanja.

²⁷ Ipak ne bi trebalo previdati postignute rezultate jer su beziznimno jedinstveni u svom području: *Dijalog s povodom* 1: „Srbi među europskim narodima” Sime Ćirkovića i Drage Roksandića (Zagreb, 2009.); *Colloquia* 1: *Hrvatsko-srpski znanstveni kolokvij „Hrvati i Srbi u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću: interkulturalni aspekti ‘prosvijećene’ modernizacije”* (Zagreb, 2011.); *Colloquia* 3: *Vojna krajina u suvremenoj historiografiji* (Zagreb, 2012.) i *Colloquia* 4: *Znanstveni kolokvij „Što se uistinu dogodilo u glinskoj srpskopравoslavnoj crkvi*

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

društvenih i kulturnih pitanja koja su na različite načine bila predmet njegove intelektualne refleksije, a koja su danas nerijetko čak i dobila na aktualnosti, godine 2006./2007. radno su dogovorene koncepcijske promjene koje su *Desničine susrete* usmjeravale sve do 2013. godine: prvo, dogovoreno je da oni budu mjesto dijaloga o aktualnim pitanjima koja je moguće izvesti iz Desničina opusa i iskustva; drugo, dogovoreno je da dijalozi ne budu ograničeni na intelektualce iz Hrvatske i Srbije; treće, dogovoreno je da budu mjesto gdje će se podržavati inovativne odnosno kreativne pristupe otvorenim pitanjima rasprave. Tako se i došlo do „velikih tema”, koje su iz godine u godinu, od rujna do rujna, angažirale niz vrsnih znalaca, ali i motiviranih mlađih istraživača: *Pripadnost kulturi – kultura pripadanja* (2007. i 2008.), *Intelektualci i vlast, 1945–1954.* (2009.), *Ideologija vlasti i ideološki tekst* (2010.), *Intelektualci i rat, 1939–1947.* (2011. i 2012.) te *Intelektualac danas* (2013.).

Svaki *Desničini susreti* završavali su treći dan rada u Kuli u Islamu Grčkom, tako da se u njoj počelo susretati ne malo ljudi koji ranije vjerojatno nisu mogli ni pomišljati da bi se tamo mogli zateći.²⁸ Svaki skup je pripremala (bar dijelom) druga skupina ljudi, većeg i manjeg iskustva.²⁹ Pored najiskusnijih u njoj je uvijek bilo i najmlađih, tj. doktoranada. Time su bili polučeni sinergijski učinci koji su *Desničini susretima* osigurali samoodrživost, a da smisao za inovativnost nikada nije bio izgubljen.³⁰

U razdoblju od 2005. do 2013. godine najveći je izazov postalo, prvo, kako osigurati da što je moguće više priopćenja bude pretvoreno u znanstvene članke ili eseje i, drugo, kako osigurati da budu objavljeni u izdanjima i serijama koji će trajnije osigurati prepoznatljivost rezultata dijaloške kulture *Desničinih susreta*. Nenadomjestivi su pritom bili nakladnici FF press i Plejada d.o.o., odnosno kolege Boris Bui i Ilija Ranić. Međutim, bez samozatajne uredničke suradnje kolegice Ivane Cvijović Javorina teško da bi bilo Biblioteke Desničini

između 29/30. srpnja i 4/5. kolovoza 1941.: svjedočanstva i kultura sjećanja” (Zagreb, 2012.). Vidjeti 45–47, 61–62, 66–67 i 68–70 str. ovog izdanja.

²⁸ *Dijalog s povodom* 5, str. 195–201.

²⁹ Ključne su bile odgovornosti tajnika Pripremnog odbora. Kolega Branimir Janković bio je tajnik 2011. i 2012. godine, a kolegica Nikolina Šimetin Šegvić te kolega Filip Šimetin Šegvić 2013. godine.

³⁰ O tome svjedoče programske knjižice koje se za svaki skup redovito pripremaju od 2009. godine nadalje. Vidjeti str. 71–76 ovog izdanja.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

susreti.³¹ Članci objavljeni u zbornicima 2011. i 2012. pojedinačno su recenzirani s dvije recenzije, što znači da su se u oba slučaja *Desničini susreti* pretvorili u cjelogodišnji program! Riječ je o intenzitetu i kvaliteti uredničkog i suradničkog rada u širokom krugu sudionika koji doista nisu uobičajeni u sličnim prilikama.

Kritičko vrednovanje iskustva *Desničinih susreta* i Biblioteke *Desničini susreti* konceptijski je otvorilo prostor za druge knjižne serije Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije. To se prije svega odnosi na seriju *Dijalog s povodom*.³² U izvještajnom razdoblju izdvajaju se tri naslova. Prvi je četvrti svezak *Dijaloga s povodom Putujući između centra i margina*, koji su Nikolina i Filip Šimetin Šegvić realizirali 2012. godine u suradnji s Natalie Zemon Davies, jednom od najkreativnijih povjesničarki danas. Iako *Intelektualna historija*, koju je 2013. godine priredio kolega Branimir Janković, asistent na Odsjeku za povijest, kao šesti svezak *Dijaloga s povodom*, ima, pored ostalog, svoja izvorišta u raspravama na intelektualnohistorijske teme u *Desničinih susretima* u posljednjih nekoliko godina, riječ je o autorski profiliranom radu. Sedmi svezak *Dijaloga s povodom*, objavljen 2013. godine, posvećen je Marcu Ferrou, živom klasiku filma i povijesti (*Slika u povijesti, povijest u slici: „pokretna historija”* Tomislava Brandolice, Marka Lovrića i Filipa Šimetina Šegvića) itd. Drugim riječima, Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije je s *Desničinih susretima* kao svojom sastavnicom aktivni poticatelj istraživačkih, raspravnih i obrazovnih inovacija s višestrukim daljnjim implikacijama. Time se „odozdo”, tj. radno stvara i fakultetski Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije, koji je od konca 2012. godine i formalno postao ustrojbeno jedinica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i koji bi i u budućnosti, kao što je to i dosad bio slučaj, mogao biti jedan od fakultetskih i sveučilišnih pokretača i nositelja programskih sadržaja Međunarodnog sveučilišnog centra u Kuli.

Izdavački projekti u funkciji unapređivanja dijaloške kulture, inter- i transgeneracijske komunikacije, inovacija u kulturi kritičkog mišljenja i iznalaženja novih oblika posredovanja

³¹ Vidjeti str. 23–42 ovog izdanja. Time ne želim devalvirati vlastiti udio u radu na zbornicima radova, ali ga nikako ne bih htio precijeniti.

³² Vidjeti str. 45–60 ovog izdanja.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

znanja itd., sve to otvara nove šanse za održivu obnovu Kule u budućnosti. Sljedeći su korak konkretna programiranja poželjnih sadržaja u Kuli, napose u Međunarodnom sveučilišnom centru u osnivanju.³³

Što je više odmicala fizička obnova Kule sve je aktualnije postajalo pitanje kako osigurati njezinu dugoročniju revitalizaciju. Uspješan razvoj *Desničinih susreta* zaoštrio je sa svoje strane pitanje kako osigurati da Kula prestane biti mjesto manje-više jednokratne vizite trećeg dana održavanja skupa. Nemoguće je na ovom mjestu rekapitulirati što je sve kada i kako bilo predmet razmjena mišljenja, prijedloga, rasprava itd., a nije ni potrebno. Budući da su odgovorni iz Ministarstva kulture u različitim prilikama u osnovi kazivali isto, tj. da će ulaganja u Kulu poslije obnove spomenički zaštićene jezgre ovisiti o tome što će se sve u Kuli dešavati i koliko će ti programi biti u vezi s javnim potrebama, nužno se postavljalo pitanje izbora javnog „strateškog partnera”.

Osobno sam već 1989. godine bio mišljenja da *Desničini susreti* trebaju biti jezgra dugoročnog programa koji se neće realizirati samo u Zagrebu već u nekom sveučilišnom aranžmanu i u Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom. Međutim, tek 2008. godine postalo mi je jasno da je jedino dugoročnije rješenje za njezinu revitalizaciju otvaranje zagrebačko-zadarskog Međunarodnog sveučilišnog centra u dijelu Kule koji će biti specijaliziran za društveno-humanističke i kulturološke te ekološke discipline, s posebnim interesom za komparativne metode i metode „nove kulturne historije”. Time bi se osigurali uvjeti dugoročne održivosti *Desničinih susreta* u okviru mnogovrsnih istraživačkih i obrazovnih programa na najvišoj sveučilišnoj razini, koji će se uvijek iznova suočavati s izazovom primjenjivosti u ljudskoj svakodnevnici, tj. s ključnom relacijom „kultura – održivi razvoj”.³⁴ Odluka rektora Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Alekse Bjeliša, da s vlasnicima Kule 29. listopada 2009. godine potpiše sporazum o 30-godišnjem korištenju dijela Kule za potrebe Međunarodnog sveučilišnog centra nije bila je odlučujući iskorak u tom smjeru. Odluka je

³³ Do zaključenja ovog projekta takav će prijedlog biti i pripremljen i kritički provjeren.

³⁴ Drago ROKSANDIĆ, „Prijedlog za utemeljenje Međunarodnog sveučilišnog centra ‘Vladan Desnica’ u Jankovića Dvorima u Islamu Grčkom (Stanje prijedloga 14. rujna 2008.)”, u: *Desničini susreti 2005.–2008. Zbornik radova*, str. 300–302.

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

bila tim važnija što je bila usuglašena s rektorom Sveučilišta u Zadru, prof. dr. sc. Antom Uglešićem.

U posljednje vrijeme se aktualiziralo pitanje povratka sačuvanih pokretnih kulturnih dobara, pohranjenih na različitim stranama posljednjih dvadesetak godina. Velikim dijelom se radi o dragocjenim zbirkama (ponajprije arhivalije, ikone itd.) koje su u Kuli postupno nastajale od konca 17. i početka 18. stoljeća.³⁵ Namjera je vlasnika, pored ostalog, smjestiti u Kuli knjižnice koje su u njoj isto tako gradualno nastajale od 18. stoljeća nadalje, a napose integrirati zagrebačku knjižnicu Vladana Desnice u jedinstven knjižni fond u Kuli. Ukoliko bi i arhivistički sređena rukopisna ostavština Vladana Desnice mogla biti smještena u Kuli te postati dostupna za korištenje pod uvjetima koji su uobičajeni u radu institucionaliziranih rukopisnih zbirki, Međunarodni sveučilišni centar u Kuli bi mogao razviti mnoštvo konkurentnih programa u međunarodnoj akademskoj zajednici.

Kula je dvadesetak kilometara udaljena od Sveučilišta u Zadru ili od Znanstvene knjižnice i Gradske knjižnice u Zadru te, što je posebno važno istaći, od zadarskoga Državnog arhiva. Desetak kilometara je udaljena od zemuničke zračne luke. Nepuna tri kilometra je udaljena od autoceste Zagreb – Zadar – Split itd. Kulturna baština Kule Stojana Jankovića, Islama Grčkog i Islama Latinskog kao i šireg subregionalnog areala u neposrednoj blizini Zadra toliko je bogata i toliko je distinktivna da već sama po sebi može biti izazovni društveno-humanistički i kulturološki „laboratorij”, a time dodatno i jamstvo održivosti projekta Međunarodnog sveučilišnog centra.³⁶

Stjecaj je različitih okolnosti da su se različite inicijative u vezi s Međunarodnim sveučilišnim centrom u Kuli podudarile s brigom Sveučilišta u Zagrebu za razvoj mreže zagrebačkih sveučilišnih centara u Hrvatskoj. *Spiritus movens* i odgovorni prorektor je prof. dr. sc. Bojan Baletić. Zahvaljujući prije svega njegovu razumijevanju kao i podršci rektora Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Aleksi Bjelišu, 2009. godine bio je potpisan spomenuti

³⁵ U pripremi za tisak je vrlo opsežan i bogato ilustriran analitički inventar pokretnih kulturnih dobara u Kuli Stojana Jankovića. O njegovu sadržaju nemoguće je detaljnije govoriti dok ne bude objavljen.

³⁶ Veliki je hendikep što se posljedice rata još uvijek osjećaju na mnoštvo načina u oba Islama, a naročito u Islamu Grčkom. Međutim, stanje se postupno ipak poboljšava iz godine u godinu i nije teško anticipirati stanje koje će biti kvalitativno drugačije.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

sporazum s vlasnicima Kule, ali je bila konstituirana i ekipa stručnjaka s Agronomskog fakulteta, Arhitektonskog fakulteta, Geodetskog fakulteta i s Filozofskog fakulteta. Ona je u suradnji s Udrugom pripremila projekt „Međunarodni sveučilišni centar u Islamu Grčkom i mediteranska akademska zajednica”, koji je dobio sredstva sveučilišnog Fonda za razvoj za izradu dokumentacije nužne za aplikacije za različite europske fondove.³⁷

Time je postalo moguće kvalificirano se uključiti u projekt o kojem je ovom prilikom ponajprije riječ ”Janković Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region”. Niz spomenutih djelatnosti *Desničnih susreta* ili s njima u vezi u 2012. i 2013. godini financiran je dijelom ili u cijelosti iz sredstava ovog projekta. Neke nisu ni spomenute, a vrlo su važne za budućnost *Desničnih susreta*, kao što su primjerice izložbe posvećene Vladanu Desnici i Kuli Stojana Jankovića u Gradskoj knjižnici u Zadru i u Znanstvenoj knjižnici u Zadru u rujnu 2013. godine.³⁸ Dakle, s više su stajališta *Desnićini susreti* i Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije u posljednje dvije godine ušli u novu fazu razvitka i time se više nego u prethodnom razdoblju kapacitirali za kvalitetnije doprinose održivijoj revitalizaciji Kule.

Kula Stojana Jankovića najkasnije od *conte* Ilije Jankovića (1818.–1874.) pa do Vladana Desnice – o njegovim potomcima da ne govorim – dala je četiri generacije ljudi koji su bili i „spisatelji” i „čitatelji”, u svakom slučaju kulturni akteri na hrvatskom i srpskom, talijanskom i francuskom, ruskom, a u posljednje dvije generacije i na njemačkom jeziku. S druge strane, nikada se u Kuli nije prestalo živjeti u svjetovima oralne kulture, čak ni sada kada u njezinu ruralnom okolišu jedva da ima starosjedilaca koji nisu promijenili način svog života. Iz opreka jednoga spram drugog, koje su neupitno mnoštvo puta bile vrlo važne u ljudskim svakodnevicama u Kuli i oko Kule, kumulirana su brojna ljudska iskustva. Ne bi smjela biti potpuno zaboravljena.

³⁷ Vidjeti projektnu dokumentaciju na <http://kula-jankovica.unizg.hr/> na poveznici „Međunarodni sveučilišni centar u Islamu Grčkom”.

³⁸ Vidjeti .pdf dokumentaciju izložbe u Gradskoj knjižnici u Zadru na <http://kula-jankovica.unizg.hr/>.

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

Transformacija morlačkih serdara u sofisticirane intelektualce nigdje u hrvatskoj kulturi nije detaljnije i kritičnije ispitan fenomen, iako je riječ o fenomenu čija je važnost danas vjerojatno jasnija u javnosti nego ikada prije. Povijest Kule u 18., 19. i 20. stoljeću je i rodna povijest, čiji su akteri, pored ostalih, jake ženske osobnosti, često inovjerne, često podrijetlom iz drugih podneblja (Boka, Hvar itd.).

Sažeto rečeno, održiva obnova Kule nerazlučiva je od autentičnog interesa za njezine žitelje, njihove kulture svakodnevice, stvaralačke uspjehe i neuspjehe, uspone i padove. Takvom održivom revitalizacijom Kule, prije ili kasnije, susrest će se Vladan Desnica kao njezin žitelj i Vladan Desnica kao njezin književni posredovatelj prema horizontima univerzalnog. Držim da je to najveći izazov *Desničinih susreta* u budućnosti kada je riječ o Kuli kao transgeneracijskom mjestu sjećanja, ali i mjestu obitavanja svake nove generacija Jankovića i Desnica. Kula je za Vladana Desnicu bila i njegov dom, ali i spomenik kulture kojemu je mukotrpno pokušavao osigurati zaštićeni status i, istovremeno, učiniti ga otvorenim javnim dobrom. Desnica je s jedne strane živio u grču memorijalizacije baštine Kule, a kao stvaralac koji je velik dio svog opusa stvorio u Kuli, u grču kritičke refleksije nad njezinom baštinom. No Kula je za njega bila mnogo više od toga. Vladan Desnica je u Kuli počeo živjeti – a ne samo ladanjski dolaziti u nju – ratne 1942. godine. On je tada, godinu dana nakon smrti oca dr. Uroša Desnice 13. srpnja 1941. godine, postao njezin branitelj, gospodarstvenik na njezinu posjedu, revizor njezina nasljeđa, kolekcionar. Njihove su se „sudbine” tada bile isplele na način koji još uvijek izmiče pouzdanijim uvidima. U održivu obnovu Kule morao bi biti ugrađen i taj napor.

Pripremajući ovaj tekst proučio sam nekoliko internetskih portala posvećenih „mjestima sjećanja” u vezi s velikim piscima različitih kulturnih pripadnosti. Predlažem i svakom čitatelju ovog rada da pogleda *John Ruskin Memorial* (Friars Craig, Derwentwater, Keswick).³⁹ Može pogledati i *The Yeats Society*.⁴⁰ Na stranu sva temeljna pitanja kulture

³⁹ http://www.beautifulengland.net/photos/index.php/Cumbria_001/Derwentwater-Keswick/johnruskinmemorialfriarscragderwentwaterkeswick

⁴⁰ <http://www.yeatssociety.com/>

University of
Zagreb

OKRUGLI STOL „DESNIČINI SUSRETI I KULA STOJANA JANKOVIĆA:
ISKUSTVA I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI”

sjećanja u ova dva slučaja – očito je da se u oba primjera kultura sjećanja na velike stvaraoce, pored ostalog, mnogostruko isplati.

This project is funded
By The European Union

University of
Zagreb

A projected implemented
by University of Zagreb